№ 100 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 14

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 14 № 100

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

Գրիգոր և Մնացական Եպօրօվիչներ Գրիգոնեանները խորին կսկիծով յայտնում են ազգականներին ու ծանօթներին իրանց սիրելի և անմոռանալի մօր՝

ԵԿԱՏԵՐԻՆԱ ԱՒԵՏՕՎՆԱ ԳՐԻԳՈՆԵԱՆԻ

մահը։ Յուղարկաւորութիւնը այսօր, հինգշաբթի, մայիսի 14-ին, առաւօտեան ժամը 10½-ին հանգուցեալի բնակարանից (Սերգիեվսկայա փող., № 11, սեփ. տ.) դէպի Նորաշէնի եկեղեցին։ Թաղումը նոյն եկեղեցու բակում։

425. 3—3

Թիֆլիսի Թեմական-Դպրոցական Խորհրդի

որոշման համաձայն՝ Թեմի ծխական-եկեղեցական դպրոցների համար հարկաւոր է

ԹԵՄԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒՉ

Թեմական տեսուչը պէտք է ունենայ բարձրագոյն կրթութիւն եւ մանկավարժական փորձառութիւն։ Ռոճիկը՝ ճանապարհածախքով միասին՝ տարեկան 3000 ռուբլի։
Դիմումները՝ [illegible] մինչև մայիսի 25-ը։
Առաջնորդ Թեմի և նախագահ Դպրոցական Խորհրդի՝
Դարեգին արքեպիսկոպոս
Անդամ-քարտուղար Խորհրդի՝
Իսահակ Յարութիւնեան

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ
Մայիսի 20-ից ընդունում է հիւանդներ Կովկասեան հանքային Ջրերում։
Հասցէն՝ ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ, Վերխնիյա Կուրսօվայա փողոց, տ. Վվէդենսկու։ Эссентуки, Верхняя Курсовая ул., д. Введенской.

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Մայիսի 15-ից ընդունում է հիւանդներ Կովկասեան հանքային Ջրերում։
ՊԵՅԱՏԻԳՕՐՍԿ, Վերխնի Բուլվար, տ. Գիրէի, № 14. Пятигорскъ, Верхній Бульваръ № 14, д. Гирей.
(օ. մ.) (10 ա.) (10 վ.) 434. 20—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻՆ
Ընդունում է հիւանդներին (բգի, քթի և ականջի հիւանդ.)
Կովկասեան հանքային Ջրերում,
Մայիսի 1-ից մինչև սեպտեմբեր։
Пятигорскъ, Верхн. бульваръ., д. кн. Гирей.
(հ. կ.) (առ.) 370. 10—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Ա.ՄԱՌԱՑԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
Կիրակի, մայիսի 17-ին
Շրի և էժանագին ճաշարանների և Թէյատների ընկերութեան օգտին
Տեղի կունենայ
ԶԲՕՍԱՆՔ
Լայն և բազմատեսակ ծրագրով
Grand promenade amusan
անունով, բաղկացած 2 բաժանմունքից։

Բաժանմունք I
ՏՕՆ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Գնացք, պարեր, խաղեր։
ՏԻԿՆԻԿԱՑԻՆ ԹԱՏՐՕՆ
Գեղարուեստ, լաբախաղներ, ձեռնածութիւններ, ասպարար և խեղկատակներ։
Բաժանմունք II
CAFÉ CONCERT
(Բեմի վրա)
Կը կատարվին՝ օրվայ պատշաճ կուպլէներ, պարեր—ամերիկեան նոր պար «ԿԷԿ-ԲԱՏ», նէգրների սիրելի պարը՝ «ԿԻ-ԿԱ-ՊՈՒ», «ԶԵՇՕՏԿՈ» պարը աւազի վրա, «ԱՊՈՇԷՑ» պարը (երկու հոգով), «ՄԱՏԶԻՇ», մալօրօսական և բալէտային պարեր, հարմոնիայի նուագածութեամբ՝ շոգեզնացքի մեկնումը և ժամանումը, «Послѣдній нынѣшній денечекъ» և պարերգեր։
ԲՕՍԵԱԿԱՑԻՆ ՍՈՒՊԼԷՆԵՐ
և բօմանոներ։ Իմիտացիաներ՝ Այսէդօրա Դունկան, Արտէմիզ Կօլօննա։

ՊԱՐԵՐ
ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ, ՊՏԻ-ՇԼՕ, ԿՕՆՖԷՏՏԻ
Երկու երաժշտախումբ։ Զբօսանքի սկիզբը ցեր. ժամը 4-ից, երեխաների ներկայացման սկիզբը ժամը 5-ից։ «Café concert»-ի սկիզբը երեկ. հիշդ ժամը 9-ին։ Գները՝ մեծերի համար 30 կ., երեխաների և ուսանող-ուսանողուհիների համար (համազգեստով) 20 կ.։
(հ. կ.) 428. 2—1

«ԵԱԼԲՈՒԶԻ» ԱՌԵՒՏՐԱ-ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
պրանով յայտարարում է, որ մայիսի 14-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին տեղի կունենայ բացումը Ընկերութեան ճաշարանի՝
Ա Մ Մ Ա
անունով։ Գօլովինսկի պր., տ. Արամեանցի, Արաիտ. Ընկ. շինութեան մօտ։
(չ. հ.) (առ) 435. 2—2 ԸՆԿ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՓԱԿԵԼՈՎ ՀԻՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ
Գօլովինսկի պրօսպէկտի վրա
ԲԱՀԱԿԱՆԱՁԱՓ ԸՆԴԱՐՁԱԿՎԱԾ Է
ԵՂԲ. Ա. ԵՒ ԵԱ. ԱԼՃՎԱՆԳԻ
ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ
Առեւտրական զործողութիւնը
Գօլօրգօվայա փողոցի վրա
Ուր խնդրվում է դիմել թէ պատուէրների և թէ Առեւտրական Տանը վերաբերող բոլոր գործերի համար։
Հայկէն հնարագիտների համար՝ ԱԼԵՍՍԱՆԳՆ — ՏԻՓԼԻՍ
(հ.) (առ.) 411. 2—2

ՎՐԱՍՏԱՆԻ և ԻՄԵՐԷԹԻ
ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշել է առաջիկայ տարվայ համար կազմել Թեմի ծխական դպրոցներում պաշտօնավարող ուսուցիչների և վարժուհիների ցանկը։ Յայտնում ենք Թիֆլիսի Թեմի բոլոր ծխական դպրոցներում ծառայող ուսուցիչներին և վարժուհիներին, որ եթէ կամենում են առաջիկայ 1909—1910 թ. պաշտօն ունենալ Թեմի ծխական դպրոցներում, պէտք է մինչև յունիս ամսի 5-ը խորհրդիս ուղարկեն (Առաջնորդարանի հասցէով) իրանց ուսման վկայականները կամ վկայականների վաւերացրած պատճէնները։
Դպրոց. խորհրդի նախագահի տեղ՝
Եփրեմ վարդապետ
Անդամ-քարտուղար խորհրդի՝
Իսահակ Յարութիւնեան
(առ.) 436. 3—1

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկ. Խորհուրդը
հրաւիրում է մեծարգոյ անդամներին Ընկերութեան տարեկան
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ,
որը տեղի է ունենալու շաբաթ, մայիսի 16-ին, երեկոյեան ժամը 7½-ին Ընկ. սեփական շէնքում՝ Արաս-Աբադան հրապ. № 7. (Абасъ-Абадская площ. с. д. № 7)
Զբաղմունքի առարկաներն են՝
1) 1908 թ. հաշուետուութեան քննութիւնը, վաւերացումը և վերատուչիչ յանձնաժողովի զեկուցումը։
2) Ս. Շահազիզի գրական ֆոնդի գործադրութեան եղանակի մասին։
3) Ընկ. ճիւղերի կախահաշիւների հաստատումը և նրանց գործունէութեան մասին։
4) Զեկուցումն պ.Մ. Զմշկեանի ապաքարկութեան մասին։
5) Զեկուցումն նոր նուիրաբերած յատուկ դումարների մասին։
6) Ընկ. բարերարներ պ. պ. Ա. Մանթաշեանին և Տ. Աֆրիկեանին Ընկերութեանս պատուաւոր անդամ ընտրելու առաջարկութիւնը։
7) Խորհրդի 4 անդամի, 1 փոխանդամի և վերատուչիչ յանձնաժողովի 3 անդամի ընտրութիւնը։
8) Ընթացիկ հարցեր։
Ծանօթութիւն.—Ընկ. 1908 թ. անդամներին խնդրվում է նորոգել իրանց անդամակցութիւնը։
(հ. չ.) (առ.) 427. 2—1

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Կաթողիկոսը, անցնելով Օդեսայից Պետերբուրգ և ապա ուղևորվելով դէպի Էջմիածին, կատարում կը լինի մի այնպիսի ճանապարհորդութիւն, որով այցելած կը լինի համարեա բոլոր Թեմերը և կանգ առած խոշոր կենտրոններում, ուր կայ հայութիւն։

Այդ ճանապարհորդութիւնը կը սկսվի Բեսարաբիայի Թեմից, որի հոգևոր տեսչութեան տակ են թէ մայրաքաղաքների և թէ ամբողջ Եւրօպական Ռուսաստանի հայերը մինչև Նոր-Նախիջևան։ Մեծ չէ այդ Թեմի հայութիւնը, բայց այն կենտրոնները, ուր նա ապրում է, տալիս են նրան կշիռ և նշանակութիւն, միևնոյն ժամանակ այն մի քանի եկեղեցական և դպրոցական հաստատութիւնները, որոնք գործում են մայրաքաղաքներում և Ն.-Նախիջևանում, խաղում են արդէն դեր, ոչ միայն իրանց տեղական, այլ և աւելի ընդարձակ շահերի համար, աջակցելով կուլտուրական նպատակների և պատրաստելով կրթված ոյժեր։

Հետևեալ Թեմը, Ատրպատականը, ափթ կը տայ ծանօթանալու միայն այն մասի հետ, որը վերաբերում է Հիւսիսային Կովկասի հայութեանը։ Այդտեղ հայերը ցրված են և մինչև այժմ անկարող են եղել կրթական-կուլտուրական ազդեցիկ դիրք ձեռք բերել թէ տեղական և թէ ընդհանուր հայկական գործերի մէջ։ Միայն վերջին տասն-տասնհինգ տարիներում այդտեղ սկսվեցին մի քանի ձեռնարկութիւններ, որոնք այնուամենայնիւ դեռ չեն ստացել հաստատ կազմակերպութիւն։ Առաջիկայում այդտեղ կան կատարվելու գործեր, ինչպէս և Թեմի միւս մասում, որը պարունակում է իր մէջ Անդրկասպեան երկրի հայերին։

Շամախու փոքրիկ Թեմում գտնվող Բագու քաղաքը կը կատարէ անշուշտ աւելի խոշոր դեր, քան իբրև Թեմական մի ներկայացուցիչ։ Բագուի մէջ, ուր մեծ քանակով գտնվում են հայեր մեր երկրի զանազան մասերից, Կաթողիկոսը առիթ կունենայ ծանօթանալու թէ տեղական և թէ ընդհանուր խնդիրների հետ։ Բագուն ապագայում կարող կը լինի շատ գործերում իրական գործակցութիւն ցոյց տալ, եթէ աշխատի էջմիածնի բարեկարգութեան գործին ընթացք տալ և անմիջական բարեփոխութիւններ մտցնել։ Բագուում վեհափառը կը տեսնէ և Ղարաբաղի Թեմի ներկայացուցիչներից շատերին, մի Թեմի, որը կը մնայ այցելութիւնից դուրս ներկայ ճանապարհորդութեան ժամանակ, եթէ չը հաշուենք Նուխու յաջորդութեան մի փոքր մասը։

Թիֆլիսի վրա մենք կանգ չենք առնում, որովհետև չափազանց ակներև և մեծ են նրա դերն ու նշանակութիւնը, իբրև այն քաղաքի, որ կենտրոնն է և երկրի, ուր գետեղված են պետութեան կենտրոնական հիմարկութիւնները և ատեանները, ուր կայ հայութեան մի խոշոր զանգված և ուր մշակվել են և մշակվում են ռուսահայերին վերաբերեալ շատ ու շատ խնդիրներ։

Այնուհետև Երևանեան նահանգը իր ստուար հայութեամբ։ Սկսած Փամբակի Ղարաքիլիսայից մինչև Էջմիածին հանդէս կը գան գիւղական հայութիւնը և Շիրակի խոշոր կենտրոնի՝ Ալէքսանդրօպոլի համայնքը իրանց բնորոշ գծերով, իրանց զգացմունքներով։

Կաթողիկոսի ճանապարհորդութիւնը խոշոր և բաւական լիակատար ճանապարհորդութիւն է։ Կաթողիկոսը, գնալով օծման, տեսած կը լինի մեծագոյն մասը իր հօտի ներկայացուցիչների և ծանօթացած ժողովրդի տրամադրութիւնների և հասարակական կարծիքների հետ։

Այնուհետև նա կարող է անձնատուր լինել իր վերահասութեանը վերապահված այն շինարար գործունէութեան, որին այնքան տենչանքով սպասում է հայ ժողովուրդը։

Ա. Քալանթար

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Սալոնիկ, 12 մայիսի

Ալպատինի ամարանոցում ձեռք առած խիստ բէժիմը փոքր ինչ փոխվեց։ Աբդիւլ-Համիդին թոյլատրված է կարդալ լրագիրներ, զբօսնել պարտիզում և խօսակցել պահապան օֆիցերների հետ։

Մի զինուորական անձն, որ խոշոր դեր է խաղացել վերջին դէպքերի ժամանակ, հաւատացնում է, որ Աբդիւլ-Համիդի հարստութիւնը արտասահմանեան բանկերում մի միլիոն լիրայից չէ անցնում։ Աբդիւլ-Համիդը երկար յամառելուց յետոյ զիջում է այդ իբրև նուէր միայն երկրորդ և երրորդ զօրաբանակներին։ Ընդ սմին վճռական նշանակութիւն ունեցաւ Մահմուդ Շեվքէթ-փաշայի գալուստը։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 12 մայիսի

Մամուլն ընդհանրապէս նպաստաւոր տոնով է խօսում կաբինէտի ծրագրի մասին։ Առանձնապէս գովաբանում են «Թիւրքին» և «Օսմանիշէր Լէյդը», գոսված ոգով է խօսում «Թանինը», որ կարգ ու կանոնը պաշտպանելու խոստացված ձեռնարկութիւնները շատ անորոշ է գտնում։

Տեղս բերվեց և զինուորական դատարանի կողմից հարցաքննվեց Եուսուֆ փաշան։

Արժանահաւատ տեղեկութիւնների համաձայն, ծրագիրը ներկայացվելուց առաջ կոմիտէտը ժամանակաւոր համաձայնութիւն էր կապել կաբինէտի հետ։ Կաբինէտը խոստացել էր ներկայացնել մինիստրների օգնականների մասին մի օրինագիծ, իսկ կոմիտէտը խոստացել էր աջակցել կաբինէտին այն պայմանով, որ Մահմուդ-Շեվքէթ փաշան կը մնայ բարձր պաշտօնով մայրաքաղաքում։ Կաբինէտն այս պայմանն ընդունեց։ այդ պատճառով գեներալխիմուսի մեկնումը յետաձգվեց։

Իրիկից հաղորդում են, որ Զէվադ փաշան հինգ բատալիօններով և չորս թնդանօթներով շրջում է ալբանական նահանգները, կարգ ու կանոն է մտցնում, ձերբակալում է բէակցիոն պարագլուխներին և զինաթափ է անում ազգաբնակութեանը։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 12 մայիսի

Պալատում վերջացաւ մամուլի օրէնքի քննութիւնը։

Լսվեց մեծ վէզիրի առաջարկած բիւջէի օրինագիծը։ Արտակարգ ծախքերը—6,740,000 ֆունտ — նշանակվում են գլխաւորապէս պատերազմական նաւերի կառուցման և զօրքի սպառազինութեան համար և ծածկվում են լիովին աւստրիական երկու միլիոն վարձատրութեամբ՝ գրաւված գաւառների համար և Ելբրդրում գտնված դրամագլուխներով։ Օրինագիծը յանձնվեց մանաժողովին։
(Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 12 մայիսի

Թիւրքաց կառավարութիւնը յայտնեց, որ ինքը համաձայն է, որ Կ. Պոլսում ռուսաց դեսպան նշանակվի արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Զարիկովը՝ Զինովիեվի փոխարէն։
(Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 12 մայիսի

«Թանինը», քննելով կրկնական հարցը, պահանջում է Թիւրքաց զօրամասերը ուղարկել կղզին, եթէ մեծ պետութիւնները այնտեղից դուրս հանեն իրանց զօրքերը։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս.—Ռուսաց դեսպան Զինովիեվը մեծ վեզիրի և արտաքին գործերի մինիստրի ուշադրութիւնը հրաւիրեց այն վտանգի վրա, որ սպառնում է հայերին Մուշի շրջանում։ Երկու պաշտօնեաներն էլ խոստացան միջոցներ ձեռք առնել։

Դարդանելի ափերի վրա գտնվող մարտկոցներում բէակցիոն կուսակցութեան համախոհ թնդանօթաձիգների և սպասաւորների մէջ կատարվել են մի շարք կալանաւորութիւններ։ Դուել են ռումբեր և. արձանակներ։ Հրաման է արձակված խուզարկութիւններ կատարել Բոսֆորի ամրութիւնների մէջ և եւրոպական ու փոքր-ասիական բոլոր զօրամասերում։ («Գ. Մ.»)

—

Երիտասարդ Թիւրքերի կոմիտէտը Սալոնիկում տեղեկութիւն է ստացել, որ արաբները ապստամբել են երիտասարդ-Թիւրքական բեժիմի դէմ, չեն ընդունում նոր սուլթանին և սպառնում են ջարդեր սկսել։ Երկիւղ են կրում, որ մի գուցէ նրանց միանան նաև հայ-կաթոլիկները։

Դամասկոսի երիտասարդ-Թիւրքական կոմիտէտը պահանջում է անմիջապէս ամտեղ ուղարկել մակեդոնական 10 բատալիոններ միջադէպերի առաջն առնելու նպատակով։
(«Сл.»)

—

Պարիզ.—Թիւրքական ազատամիտների կուսակցութեան պարագլուխ պրինց Սաբահ-Էդդինը դատաստանական պահանջ է ներկայացրել Աբդիւլ-Համիդի դէմ Մուրադի գոյքը յարգունիս դրաւելու առիթով։ Սաբահ-Էդդինը միևնոյն ժամանակ պահանջում է վերաքննել Թիւրքական 1876 թւի սահմանադրութեան հեղինակ Միթհադ փաշայի դատաստանական գործը։ («Գ. Մ.»)

—

Կ. Պոլիս.—Մահմուդ-Շեվքէթ-փաշան հարկադրել է սուլթանին երեսուն և հինգ մահվան դատավճիռներ էլ վաւերացնել։
(«Б.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Բանակ Թաւրիզի մօտ (յատուկ), 12 մայիսի

Պետ. Հեռ. Գործ. Թղթակիցը այցելեց Թաւրիզի անջումանը։ Խօսակցութեան մէջ անջումանի անդամները յայտնեցին, որ երկրի բարեկեցութիւնը բարձրացնելու համար հարկաւոր են երկաթուղիներ, ֆաբրիկաներ, գործարաններ և ժողովրդական կրթութիւն։ Սակայն շահին շրջապատող անձանց այս ամենը ձեռնտու չէ։ Ոչինչ չունենալով շահի անձնաւորութեան դէմ, անջումանը դժգոհ է նրա խորտրդատուներից։

հրդեհներից։ Կուլտուրայի գործում առաջին կարապետները անջուրման անդամները կը ցանկանային տեսնել ռուսներին. իրանք սրտանց ողջունում են նրանց գալուստը և ցանկանում են, որպէսզի այդ գալուստը նոր դարագլխի սկիզբ լինի թշուառ հայրենիքի համար։ (Հ. Գ.)

—

Բանակ Թաւրիզի մօտ (յատուկ), 12 մայիսի

Զօրամասի անունով տուած հրամանով գեներալ Մնարսկին յայտնում է, որ արշաւանքի առաջին օրից նա մատնանիշ արեց այն յարաբերութիւնների վրա, որ զօրամասի պաշտօնեաներն ունենալու են դէպի տեղական բնակիչները և խնդրեց յիշել, որ զօրամասը եկել է պաշտպանելու խաղաղ ազգաբնակութիւնը աւազակների կամայականութիւններից, և որ ամեն մինը պէտք է իրան այնպէս պահէ, որ ազգաբնակութիւնը չը ճնշվի զօրամասի ներկայութիւնից, այլ թանգգնահատէ նրան և յանձին նրա տեսնէ յիրաւի թանգագին հիւրերի, ինչպէս յայտարարեց անջուրմանը։

Գինկեպուրը տեսնում է առանձնապէս զրաւոնութիւնը չը տեսանելը պարսկական կանանց, նախազգուշացնելով, որ այդ հողի վրա տեղացի ազգաբնակութեան մէջ կարող է անհաշտելի թշնամութիւն ծագել դէպի զօրամասը։ (Հ. Գ.)

—

Թէհրանից հաղորդում են, որ վերջին օրերս բնակիչներից շատերը հեռանում են քաղաքից։

Թէհրանից մի փարսախ (մօտ մի մղոն) հեռաւորութեան վրա բանակ դրած Բաշի յեզափոխականների ներկայացուցիչները անընդհատ բանակցութիւն են վարում շահի հետ։ Բանակցութիւնների նպատակն է թոյլատրութիւն ստանալ, որպէսզի Սաթթարխանը, սիփհդարը և Սամսամ-ուդ-Դովլէն գնան Թէհրան։ Վերջիններս պէտք է մուջահիդներից կազմակերպեն սահմանադրական գնդեր Իրանի սահմանադրութիւնն ու պարլամենտը պաշտպանելու համար։ Վերոյիշեալ երեք անձանց ապահովութեան համար երաշխաւորութիւն է խոստացված ինչպէս շահի, նոյնպէս և օտարերկրեայ հիւպատոսների կողմից։

Շահը հեռագիրներ է ստացել Նէջէֆից՝ Թօջաջ-ուլ-Իսլամից, նոյնպէս և Բաշից ու Սպահանից, որով հարց են զարթեցնում ռուսական զօրքերը Պարսկաստանի սահմաններից հեռացնելու մասին։

Այդ մասին շահը բանակցութիւն է վարում Ռուսաստանի ու Անգլիայի ներկայացուցիչների հետ։ Ցոյս կայ, որ այդ բանակցութիւնները նպաստաւոր ելք կունենան։

Արժանահաւատ աղբիւրից ստացված նոր տեղեկութիւնների համաձայն, ռուս կառավարութիւնը խոստացել է գեներալ Մնարսկու զօրաբանակը անմիջապէս յետ կանչել Ատրպատականից։

Մէջլիսի վերանորոգութեան գործը ձգձգվում է. այդ ի նկատի առնելով այդու մէջ պատրաստվելու է մի մեծ վրան, ուր և մէջլիսը ժամանակաւորապէս կը վարէ իր նիստերը։

Ատարայից հաղորդում են, որ Բաշիդուլ-Միւլքի զօրքերի մէջ խլրտումն է սկըսվել։ Զինուորները ցրվում են։

Թաւրիզում մի քանի օր առաջ ընդհարումն է տեղի ունեցել գեն. Մնարսկու զօրքի մի զինուորի և մի ծեր պարսկի միջև։ Դրա հետևանքը եղել է այն, որ պարսիկը մեռել է։ Անջուրմանը դիմել է այդ մասին գեներալ Մնարսկուն՝ առաջարկելով ապահովել պարսկի ընտանիքը։ Գեներալը խոստացել է քննել գործը և, եթէ զինուորի մեղաւորութիւնը հաստատվի, բաւարարութիւն տալ մեռածի ընտանիքին։ («Բ.»)

—

Թէհրան.—Պետական գործերը ներկայումս վարում է մինիստրների կաբինէտը։

Շահը նրա կարգադրութիւններին այլևս չէ խառնվում։

Սահմանադրականների առաջադրած պահանջին, որ նա հեռացնի Թէհրանից հին կարգերի կողմակիցներին նրանց պարագլուխ Էմիր-Զէնդի հետ միասին, շահը պատասխանել է կտրական մերժումով։

Ճնշող տրամադրութիւն է տիրում։

Բաշի ֆէդայիները մօտենում են Թէհրանին։ Նախկին մէջլիսի անդամները աշխատում են վերադարձնել տալ նրանց Բաշ, բայց չէ աջողվում։

Գնդապետ Լեախովի բրիգադայի կազակները պահանջում են պատերազմել ֆէդայիների դէմ։ («Բ. Ս.»)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սինոպօլա (Բէջիս-դը-Կալաբրիա), մայիսի 1-ի երեկոյեան.

2500 մարդուց բաղկացած ամբոխը ժողովվելով հրապարակում պահանջեց, որպէսզի քաղաքային իշխանութիւնները ուտելեղէն բաժանեն և յարձակվեց երեք կարաբինների վրա։ Սրանցից մինը, որին քար կպաւ, կրակեց։ Ցուցարարները զինաթափ արին նրան և կրակ բացին կարաբինների վրա։ Բոլոր կարաբինները պատասխանեցին։ Սպանվեցին 3, վիրաւորվեցին 6 ցուցարարներ։ Կարգը վերահաստատվեց զինուորական ոյժով։ (Հ. Գ.)

—

Մարսէյլ, 12 մայիսի

Մասնաւոր նաւերի նաւաստիները որոշեցին գործադուլը շարունակել մինչև այն էջը, երբ նաւագնաց ընկերութիւնները լիակատար բաւարարութիւն կը տան իրանց ընկերների պահանջներին։ (Հ. Գ.)

—

Տանժէր, 12 մայիսի

Սուլթանի զօրքերի և կենինտիր ցեղի միջև տեղի ունեցաւ նոր ճակատամարտ։ Կան կորուստներ երկու կողմից էլ, բայց կռուի վախճանը վրճռական չէ։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 12 մայիսի

Բոլգարական առևտրի մինիստր Լեապչեվը մեկնեց քաղաքից։ Մեկնելուց առաջ նա դիմեց Բ. Դրան մի նօտայով արևելեան երկաթուղու հարցի առիթով։ (Հ. Գ.)

—

«Нов. Вр.»-ն հաղորդում է, որ Պոլտաւայի կռուի 200-ամեակը տօնելիս աջակողմեան կազմակերպութիւնները մտադիր են համաժողովրդական դիմումն ներկայացնել հոկտեմբերի 17-ի մանիֆէստը վերացնելու համար։

Լուրերին նայելով՝ այդ դիմումը գլուխ բերելը կարծենայ հարիւր հազար ռուբլի։

Այդ քայլի ժանրամանութիւնները քննութեան են ենթարկվել «շեր«մէտիէվեան խմբակում», որին ներկայ են եղել Նարիշկինը, Շտուրմէրը, Գիլինսն, Մտիշինսկին, Պոտրեատինը, Տիխօմիրովը, Դուբրովին և ուրիշները, 30 հոգուց աւելի։

Շրջաններում նորից լուր է տարածվել, որ Սոլիպինի կաբինէտի դրութիւնը խախտվում է։ Նախագուշակում են, որ Պետական Դումայի վերջանալու հետ միասին տեղի կունենայ նաև Սոլիպինի հրաժարականը։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՕՍՖՕՐԻ ԱՓԵՐԻՑ

Կ. Պոլիս, 20 ապրիլի

Աբդիւլ Համիդ աքսորված Սելանիկ

Կարդաց էք երևակայել, թէ ինչ ցնցում առաջ բերեց ապրիլի 15-ն Պոլսում այս լուրը.

— Աբդիւլ Համիդին փոխադրել են Սելանիկ...

Յուզումը, հասարակութեան բոլոր խաւերի մէջ, մեծ էր նրա համար մանաւանդ, որ լուրն անակնկալ էր։ Ամենքը զգում էին, որ գիշակեր բորենին չի լինի այլ ևս Եըլդըզի բնակիչ։ Բայց ոչ ոք չէր իմանում, որ Համիդը կը խլվի Բոսֆորի ափերից և կը նետվի Սելանիկ։ Ինքը գահընկեցը առանձնապէս ցանկացել էր, որ իր տրամադրութեան տակ դնեն Զրաղանի պալատը, և շատեր կարծում էին, որ նրան կը յատկացվի կամ Զրաղանը կամ մի այլ պալատ, մինչև որ կը վճռվի վերջնականապէս նրա բաղդը... Ազատութեան բանակի գլխաւոր շտաբը, սակայն, շատ իրաւացիօրէն, զգաւ, որ գահընկէցի ներկայութիւնն անգամ Պոլսում մի մշտական վտանգ է նոր կարգերի և քաջալերութիւն՝ նրա արքանեակների գաղտնի գործունէութեան համար։

Եւ արիւնռուշտ Համիդը փոխադրվեց Սելանիկ, գիշերանց, մեծ զգուշութիւններով։ Կը թվայ արդեօք նա այնտեղ անձեռնմխելի, մինչև իր կեանքի վերջին օրերը, արդեւ-փակ,—առայժմ դժուար է ասել։ Ոմանց համաձայն, երբ կը խլեն նրա ձեռքից անսահման հարստութիւններն ու թանգագին գաղտնիքները, նա նոյնպէս կը դառվի ու կը դատապարտվի, ինչպէս իր գործիքները, իսկ ուրիշների ասելով՝ Աբդիւլ Համիդը, որպէս թագաւոր, զերծ կը մնայ որևէ ոտնձգութիւնից, որովհետև եւրոպական որոշ պետութիւններ դիմումներ են արել այդ ուղղութեամբ գեներալ Մահմուդ Շեվկէթ փաշայի մօտ...

Գաղտնի աքսորման լուրից յետոյ, բոլորի հետաքրքրութեան առարկան պիտի կազմէր, բնականաբար, այն հարցը, թէ ինչ հանգամանքներում կատարվեց այդ դէպքը։ Տեղական և եւրոպական թերթերի թղթակիցները, որոնք ներկայումս լեգէօն են կազմում, գործ դրին ամեն հնարաւոր միջոց մի քիչ լոյս սփռելու համար խորհրդաւոր անցքի վրա։

Անգլիական մի թղթակցի քաղած տեղեկութիւնների համաձայն, երբ մտել են Աբդիւլ Համիդի մօտ կալանաւորելու և փոխադրելու համար նրան Սիրքէջիի կայարանը, պալատը ամբողջապէս լուսաւորված է եղել։ Առանց այն էլ զարհուրելի երկիւղներով ու դարանակալ դաւադիրների սարսափով հալածված, գահընկէցը վառել է տուել բոլոր լոյսերը՝ ջահ, մոմ, աշտանակ, լամպ և այլն, փարատելու խաւարից զգացած սոսկումը և ապահով լինելու համար, թէ արդեօք որևէ մի անծանօթ թշնամի չէ սողոսկելու իր գտնված սրահը։ Այնպէս որ պալատը ներկայացնելիս է եղել, իր այդ բոլոր լոյսերի հեղեղով ու նրա սարսափահար, անքուն բնակչով, մի արտակարգ տեսարան։

Ադդեցիկ հոկտեմբերիանները, «Բ. Ս.» լրագրի ասելով, տեղեկացել են, որ ներքին քաղաքականութեան ուղղութիւնը մի փոքր կը փոխվի։ Նրանց ասելով, Սոլիպինը կարողացաւ մնալ իր պաշտօնում մի քանի, մասնաւորապէս ծայրագաւառների վերաբերեալ, հարցերում զիջումներ անելուց յետոյ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԿԱԲԻՆԷՏԸ

Արտասահմանեան մամուլի կարծիքով, շահի նոր կաբինէտի կազմը կազմված է հասարակական լաւագոյն ոյժերից։

Նասր-ուլ-Միւլքը, որ նոր կաբինէտի մէջ պրեմիէր-մինիստրի պաշտօնն է ստանձնել և վերցրել է իր վրա նաև ֆինանսների մինիստրի պաշտօնը, հարկադրված էր 1907 թւի դեկտեմբերի յետադարձ շարժման ժամանակ հեռանալ Պարսկաստանից։ Թէհրանի անգլիական դեսպանի պահանջի համաձայն, Նասր-ուլ Միւլքը ազատվեց կալանաւորութիւնից և անգլիական պահակախմբի պաշտպանութեամբ գնաց արտասահման։ Նա ապրում է Պարիզում։

Նասր-ուլ-Միւլքը Պարսկաստանի ականաւոր անձնաւորութիւններից մէկն է, սահմանադրական կարգերի համոզված կողմնակից է և իր կրթութիւնը ստացել է Օքսֆորդի համալսարանում Լորդ Կերզոնի ու Էդուարդ Գրէյի հետ միաժամանակ։

Միշիր-ուդ-Դովլէն, որ այժմ նշանակված է արդարադատութեան մինիստր, միևնոյն պաշտօնը վարում էր մինչև 1907 թւի դեկտեմբեր ամիսը։ Նա իր կրթութիւնը ստացել է Մոսկվայի համալսարանում, աւարտելով իրաւաբանական ֆակուլտետը իրաւունքների կանդիդատի կոչումով։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի պաշտօնը յանձնված է Մստաֆին-ուլ Միւլքին, որը ուսել է Պարիզում և ունի docteur en droit-ի կոչումով։

Կաբինէտի միւս անդամը՝ Մօխանդ-ուլ-Մէմալիքը երկար ժամանակ աշխատում էր Ֆրէյբուրգի լեռնային ճեմարանում և ստացել է ինժեների կոչում։

Այդպիսով, ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրի պաշտօնը յանձնված է տեխնիկական բարձր կրթութիւն ստացած մի անձի։

Կաբինէտի մնացեալ անդամները, ինչպէս պրինց Ֆերման-Ֆերմանը, Սաադ-ուդ-Դովլէն և այլն, արդէն յայտնի են իրանց գործունէութեամբ առաջին մէջլիսի նիստերի ժամանակվանից։ («Բ. Ս.»)

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

Վան, 28 ապրիլի

Հեռագրական կցկտուր տեղեկութիւններից իմանալով Կ. Պոլսի մարտի 31-ի զինուորական ցոյցի մասին, շուտով կռահեցինք, որ դա ըէակցիան է, որ իր սև գլուխը վեր է բարձրացնում. դրա համար մարդարէ լինելու պէտք չը կար. շարիաթի պահանջը և ընդունելութիւնը, մինիստրութեան ու նախագահի փոփոխութիւնն և եղած սպանութիւնները բաւական էին այդ եզրակացութեան հասնելու համար։ Բայց ինչ ասենք Կ. Պոլսի լրագիրներին, որ ծափաձայն ողջոյններով ընդունեցին այդ դէպքը, հմամբելով այդ հարուած կամ անկում «իթթիհադական» երկրորդ բռնապետութեան. մանաւանդ ինչ ասենք սամ. խորհրդարանի անդամներին, որոնք խուժանական ազդեցութեան ներքև մինիստրութեան ու նախագահի ձեռքերից բռնի կորզված կամ յարմարեցված հրաժարականները ընդունելուց յետոյ էլ՝ հեռագրում են իրանց ընտրողներին, որ բան չը կայ, սահմանադրութիւնը չէ վտանգվել, երեսփոխանութիւնը իր նիստերը շարունակում է. և այսպէս հեռագրող երեսփոխաններից մէկը դեռ մի քանի ամիս առաջ Վանում իր հաղարաւոր ընտրողների առաջ յայտարարել էր, որ «ինքը լուսամուտից փախչողներից չը պիտի լինի, այլ իր դիակով խորհրդարանի մուտքը փակողներից»։

Բայց գաւառը շատ շուտով հասկացաւ, որ դա ըէակցիա է, չը համոզվեց մայրաքաղաքի ապահովիչ հեռագիրներին ու յորդորների և վազելով եկաւ ու իր բոյնի մէջ իսկ փշրեց ըէակցիայի սև գլուխը. առանց գաւառի այս խիզախ ժեստին՝ այսօր յուլիսի 11-ից առաջվայ կանոնով ապրելու էինք, նոյնիսկ աւելի գէշը, որովհետև շարիաթի օրէնքն էր տիրելու, այն, որ սուլթանին Մուհամմէդի փոխանորդն է համարում, որ քրիստոնեաների վկայութիւնը չէ ընդունվում և նրանց համարում է ոչ հաւասար իսլամին, այլ իբրև մի աւանդ, մի գոյք, որ պահ է տրվում մէկին. ուստի Թիւրքիան ոտում անելու էր 50 տարով դէպի յետ, Թանզիմաթից էլ առաջ. և մեր երեսփոխանները հաւանել էին այս յետադարձին։

Գաւառի շնորհիւ ճղվեց, այո, բռնապետութեան գլուխը, բայց ոչ առանց զոհի, և այդ զոհը ժէրադարար սորրց տալը տուեց. Կիլիկիայում հազարաւոր անմեղ զոհեր տուինք բռնապետութեան Նեմեդդային, որ ոչ միայն Կիլիկիան, այլ բոլոր Հայաստանը ցանկանում էր ողջակէզ անել։ Եթէ շուտով չը կործանվէր նա II և III բանակների շնորհիւ, այսօր Թիւրքահայաստանն արեան լիճ էր կազմելու, որի մէջ Աբդիւլ Համիդը լողանալու էր. բայց նա շուտով խեղդվեց Կ. Պոլսի և Կիլիկիայի արեան լճերում։

Ամիսներ առաջ նախապատրաստութիւններ եղել էին բոլոր գաւառներում միապետութեան հաստատման համար միաժամանակ պահանջ դնելու. և դա լինելու էր հայերին կոտորելով, որոնք ամենից աւելի սահմանադրական ժողովուրդն են Թիւրքիայում. և մթթէ այդ չէր պատճառը, որ, անշուշտ ռուլթանի ազդեցութեամբ, ռչ-իսլամների զինուորագրութեան հարցը ձգձգվում էր, որպէսզի սահմանադրութեան պաշտպան նոր ոյժ չաւելանայ։ Ամիսներից ի վեր Թիւրքական և քիւրդական կազմակերպութիւններ էին լինում, զէնքեր էին գնվում, վերջապէս բոլոր ոյժերը գործում էին, որոնց մէջ կային կուսակցներ *), կայմակամներ, կառավարութեան կարևոր պաշտօնեաներ, ինչպէս նաև քիւրդ աշիրէթներ ու համիդիյէներ։ Դրանք գործում էին Մահմէդի կրօնի և նրա սուրբ շարիաթի անունով. և այդ կերպով պրօպագանդ էին արել նոյն իսկ հասարակ, ռգէտ զինուորների շրջաններում։ Այս նպատակով Կ. Պոլսից նոյն իսկ պրօպագանդիստներ էին եկել, լիք գրպաններով, և արդէն գաղտնիք չը պահվեց մի քանի ամիս առաջ սուլթանի կողմից հաժիդիյէին արված 30,000 ոսկու նուէրը, որի պատճառն այն ժամանակ անհասկանալի մնաց. այդ գումարներով զէնքեր գնվեցին ու բաժանվեցին թիւրք՝ ու քիւրդ կազմակերպված խմբերին։

Այս շարժումները լինում էին նաև Վանում, ուր սահմանադրական տարրը գրեթէ միայն հայերն են ներկայանում ու մի քանի հատ էլ դպրոցական օֆիցէրներ. բայց բարեբաղդաբար երևում է, թէ այստեղի ժարդիկ չը կարողացան շուտով հասկանալ Կ. Պոլսի շարժումների նպատակը. իսկ մինչև որ հասկացան և ուզեցին շարժվել, արդէն բանը բանից անցել էր ու զսպող բանակը մօտեցել էր մայրաքաղաքին։

Այնուամենայնիւ նորից շարժումներ եղան, ու վասպուրականցի հայն էլ 9—10 զոհեր ունեցաւ։ Ապրիլի 10-ին՝ նորից զինուորներից սկսվեց շարժումը. Այդեստանի զինուորները, ըմբոստանալով իրանց օֆիցէրների դէմ, զէնքերը վերցրին ու «հաշա փաղըշահ, շէրիաթ իսթէյօրուզ» (շարիաթ ենք ուզում) խժալուր աղաղակներով քաղաք մտան. ճանապարհի վրա շատերին հրելով, հայհոյելով մի քանի հայերի էլ պարտաւորեցրին կռաքից ցած դալ և խոնարհվել իրանց։ Բարեբաղդաբար երեկոյ էր արդէն և այդ օրը ուրիշ վատ հետևանք առաջ չեկաւ. բայց հայերը վախենալով նոր անկարգութիւններից՝ յաջորդ մի քանի օրեր շուկան փակեցին, և դա եղաւ պատճառը հայերի աւազակվելուն. որովհետև ապրիլի 13-ին մեծ պատարաստութիւններ էին եղել շուկայի վերա յարձակվելու և ջարդեր սկսելու, զէնքերը արդէն բերվել և շուկայի ժօտիկ տեղերում դրվել էին, յարձակվողներին բաժանելու համար, բայց շուկան մեծ մասամբ փակ լինելու և նոյն առաւօտ ձիւն եկած լինելու պատճառով յետաձգեցին միւս օրվան, իսկ միւս օրը, ապրիլի 14-ին, Եըլդըզը գրաւված լինելու հեռագիրը հասնելով՝ թուլացրեց ամենքին։ Բայց զինուորական իշխանութիւնը, լսելով այս շարժումների մասին, նոյն օրը զրանոցի սրահում հաւաքեց զինուորներին ու թիւրքերին և բացատրեց նրանց մի այդպիսի անախորժ քայլի վատ հետևանքները և երկրին սպառնացող քաղաքական վտանգները։

Ապրիլի 15-ին հասաւ սուլթանական փոփոխութեան հեռագիրը, որը կարծես սուղի մէջ թողեց թիւրքերին և քիւրդերին, մինչև դեռ հայերը ուրախանում և լուսավառութիւններով, նուագարաններով, պարախաղերով էին ասնում 33 տարվան դահիճ-բռնակալի տապալումը։ Նոյն օրը Սարա գաւառակում զօրքերը, տեղեկութիւն չունենալով եղած փոփոխութիւնից, Վանի զօրքերի օրինակին հետևեցին, «շարիաթ ենք պահանջում» աղաղակելով, հեռագրատուն խուժեցին, շատերին ծեծեցին, հայհոյեցին և արտաքսի օսմ. կօմիտէի կըլուբն ու հայերի ընթերցարանը փակեցին, քանդեցին, մինչև որ՝ լսելով եղած փոփոխութեան մասին՝ հանդարտվեցին։

Իսկ միւս օրը, ապրիլի 16-ին, աւաղակապետ Միր-Մէհէն 40 ընկերներով յարձակվեց Նօրդուզ գաւառի Կանգվան գիւղի վերա և սպանեց 7 հայեր, գիւղն էլ թալանի տուեց, որովհետև քաղաքում նոր սուլթան Մուհամմէդ V-ի գահակալութեան հաւար արձակված 101 թնդանօթների ձայներից նա եզրակացրել էր, որ քաղաքում կոտորածն արդէն սկսվել է։ Նոյն օրը գարձեալ 2 հայեր սպանվեցին Արճէշում, մէկն էլ վիրաւորվեց։ Կառավարութիւնը Միր-Մէհէին պատժելու համար զօրաշնդեր է ուղարկել Նօրդուզ, բայց դեռ չէ աջողվել ձերբակալել նրան։ Ցուսաբնք արդեօք, որ սրանք վերջին զոհերը կը լինեն բռնապետութեան բագինին, որ կոչվում էր Եըլդըզ։

Մարակ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԱՒԱՌԻՑ

Շուշի, 7 մայիսի

1882 թւից սկսած տեղիս կլուբի գործերը վարել են գլխաւորապէս հայ աւագները և այդ ժամանակվանից յիշեալ կլուբի աւագները չեն մտածել կլուբը ծառայեցնել իր իսկական կոչման։ Եւ շնորհիւ այդ հանգամանքի՝ քաղաքիս բնակչութիւնը կլուբի վրա նայել է իբրև մի թղթավարի վրա։

Սակայն անցեալ տարի կլուբի աւագներ ընտրվեցին չորս ռուս, երկու հայ և մէկ թուրք։ Աւագների մէջ, իբրև լուսաւոր և գեղեցիկ ամենախորը թէմէննահ արեցին։ Համիդ Ճուսի էր կանգնած տեղը։ Կարծես նրա ոտքերը չէին ուզում շարժվել դէպի առաջ... Նա չէր ուզում բաժանվել իր Եըլդըզից...

«— Եիւրիւեէլիմ մի (չը քայլենք),—բացագանչեց հազարապետներից մէկը։

«Համիդը ցնցվեց և կքվեց դէպի առաջ։ Երկու պալատականները շտապեցին բռնել նրա թեւերից։ Համիդը լաց էր լինում»...

— Իսկապէս. որոշ կերպով տեսանք նրա լաց լինելը...

— Այո, որոշ տեսայ նրա լաց լինելը։ Ցետոյ պալատականների օգնութեամբ, համարեա քարշ տալով, տարան նրան դէպի կառքը։ Երբ անց էին կացնում նրան մեր առաջից, մեր պահակախումբը զինուորական բարև էր բռնել, և մենք բոլորս լսեցինք, թէ ինչպէս անընդհատ կրկնում էր նա.

«— Ալլահ, Ալլահ, Ալլահ...

«Երբ կառքում դրին և դռնակը փակեցին, Համիդը գլուխը դուրս դցեց և ասաց.

«— Բէջա իդէրիմ, եավաշ գիդէլիմ (խընդրում եմ, կամաց գնանք)։

«Նրա վերջին խօսքերն էր, որ լսեցի։ Կառքն ու աւտոմոբիլը անյայտացան խիզոյն աղջամուղջի մէջ...»։

21 ապրիլի

«Նէօյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէի» թղթակիցը, որին աջողվել է ներկայ լինել Սիրքէջիի կայարանում, Համիդի մեկնման ժամանակ, հետևեալ ձևով է պատմում.

«Աբդիւլ-Համիդի մօրուքը համարեա բոլորովին սպիտակ էր, որովհետև չէր ներկել։ Դէմքը սովորականից աւելի գեղնել էր։

*) Որոնց թւում նաև Վանի կուսակալ Ֆէրիդ փաշան, որ պաշտօնակ եղաւ ու կանչվեց Կ. Պոլիս, անշուշտ պատասխանատուութեան ենթարկվելու համար։ Ծանօթ. թղթ.

Այժմ խօսքը տանք պալատի դրան առաջ հսկող զինուորականին, որպէսզի նա պատմէ թէ ինչ ձևով կատարվեց դէպքը։ Խօսակցութիւնը տեղի է ունենում նրա և մի բեսպօրեսքի միջև։

— Ես ոչ մի բանից տեղեկութիւն չունէի. հրաման էի ստացել հսկել պալատի մեծ դրան առաջ իմ պահակախմբով, երբ մօտ կէս գիշերին երկու կառք եկան և կանգ առան։ Նրանց ընկերակցում էր նաև մի պատերազմական աւտոմոբիլ։ (Պաշարման բանակը իր հետ բերել էր մի քանի զրահապատ ինքնաշարժ կառքեր, որոնց մէջ զետեղված են թնդանօթներ և որոնց գործածեցին ապստամբների դէմ մղված կռուում։ A.) Աւտոմոբիլում գտնվող զինուորականը, մի հարիւրապետ, իմ ծանօթներից էր։ Հարցրի նրան, թէ ինչ կայ. պատասխանեց.

«— Ինձ թւում է. որ Համիդ աղային գրօսնելու պիտի տանենք։

«— Որտե՞ղ,—հարց տուեցի։

«— Զեմ իմանում, բայց երևի բաւական հեռու, որովհետև ամբողջ ճանապարհին, Ստամբուլից մինչև այստեղ, զինուորական շղթայ կայ»։

— Մթթէ չէիք իմանում, որ Սելանիկ պիտի փոխադրէին,—հարցնում է բեսպօրեսքը։

— Ամենևին։ Այսօր լրագիրներից միայն տեղեկացայ։ Ցերկարեմ։ Հարիւրապետը մտաւ դռնից և ուղղվեց դէպի պալատը։ Քիչ յետոյ տեսայ, որ պալատից գալիս են դէպի մեզ, դէպի դուռը երկու լապտերներ։ Երկու լապտերները առաջանում էին դանդաղ դանդաղ։ Երբ բաւական մօտեցան, նկատեցի երեք բարձրաստիճան օֆիցէրներին, որոնցից երկուսը հազարապետ, իսկ երրորդը՝ իմ վերոյիշեալ ծանօթը։ Նրանց հետևում էր Համիդը՝ գլխիկոր, կքած, երկար վերարկուի մէջ փաթաթված, մի հատ գաւազան ձեռքում։ Նրա ետևից գալիս էին երկու պալատականներ, բարև բռնած, յետոյ զինուորներ և պալատի ծառաներ... Երբ խումբը բոլորովին մօտեցաւ, թէ լապտերների և թէ դրան երկու կողմը վառված լամպերի լոյսով տեսայ Աբդիւլ-Համիդի երեսը։

— Ինչպէ՞ս էր...

— Ճիշտն ասեմ. ես ու բոլոր ընկերներս, սկսած բարձրաստիճան օֆիցէրից մինչև հասարակ զինուորը, երբ ճանապարհ ընկանք Պոլիս գալու, բոլորս, առանց բացառութեան, սարսափելի ատելութեամբ լցված էինք դէպի Համիդը և մեղանից իւրաքանչիւրը ըղձում էր իր ձեռքով պատժել այն անսիրտ թշուառականը, որ խողխողել էր տուել մեր զինակից ընկերներին։ Բայց երբ մօտիկից տեսայ այդ գունաթափ դէմքը, սարսափից շուարած աչքերը, ընկճված ու խարխուլ կերպարանքը, այդ հաժարեա կիսամեռ ուրուականը, մի տեսակ արդահատանք լցրեց հոգիս։ Այդ մարդը տանջվում էր, կրում էր չարչարանքներից ամենատանջողը... Երբ դրան առաջ հասաւ, կանգ առաւ մի բոպէ և շուռ տալով գլուխը դէպի ետ՝

«— Աբթըկ գիդիեօր մը՞ը (էհ, էլ գնում ենք, այնպէս չէ՞),—հարցրեց երկու պալատականներին, որ հետևում էին իրան։

«Պալատականները չը պատասխանեցին և գետնից ամենախորը թէմէննահ արեցին։ Համիդ Ճուսի էր կանգնած տեղը։ Կարծես նրա ոտքերը չէին ուզում շարժվել դէպի առաջ... Նա չէր ուզում բաժանվել իր Եըլդըզից...

«— Եիւրիւեէլիմ մի (չը քայլենք),—բացագանչեց հազարապետներից մէկը։

«Համիդը ցնցվեց և կքվեց դէպի առաջ։ Երկու պալատականները շտապեցին բռնել նրա թեւերից։ Համիդը լաց էր լինում»...

— Իսկապէս. որոշ կերպով տեսանք նրա լաց լինելը...

— Այո, որոշ տեսայ նրա լաց լինելը։ Ցետոյ պալատականների օգնութեամբ, համարեա քարշ տալով, տարան նրան դէպի կառքը։ Երբ անց էին կացնում նրան մեր առաջից, մեր պահակախումբը զինուորական բարև էր բռնել, և մենք բոլորս լսեցինք, թէ ինչպէս անընդհատ կրկնում էր նա.

«— Ալլահ, Ալլահ, Ալլահ...

«Երբ կառքում դրին և դռնակը փակեցին, Համիդը գլուխը դուրս դցեց և ասաց.

«— Բէջա իդէրիմ, եավաշ գիդէլիմ (խընդրում եմ, կամաց գնանք)։

«Նրա վերջին խօսքերն էր, որ լսեցի։ Կառքն ու աւտոմոբիլը անյայտացան խիզոյն աղջամուղջի մէջ...»։

21 ապրիլի

«Նէօյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէի» թղթակիցը, որին աջողվել է ներկայ լինել Սիրքէջիի կայարանում, Համիդի մեկնման ժամանակ, հետևեալ ձևով է պատմում.

«Աբդիւլ-Համիդի մօրուքը համարեա բոլորովին սպիտակ էր, որովհետև չէր ներկել։ Դէմքը սովորականից աւելի գեղնել էր։

եռանդոտ, աչքի է ընկնում անասնաբոյժ՝ Կ. Ս. Պօղոլինսկին, որ այստեղ փոխադրվել է Սիբիրից և կարճ միջոցում գրաւել հասարակութեան ուշադրութիւնը։ Անցեալ տարիները նա իրան թաքուն էր պահում, և երբեմն միայն կարելի էր նրան տեսնել բեմի վրա այս կամ այն դերում սիրողների հետ։ Շնորհիւ պարոնի՝ հասարակութեանը ծառայելու բուռն ցանկութեան, նա դարձաւ կարևոր ոյժ մեր քաղաքի համար։ Հաղիւ թէ որևէ երեկոյթ կամ ներկայացում անցնի առանց Պօղոլինսկու մասնակցութեան։

Միւս աչքի ընկնող մարդը աւագների մէջ Կ. Յարութիւնեանն է, որը վարում է կլուբի ֆինանսական մասը։ Նա կլուբի հաշիւները հասցրել է օրինական դրութեան. նրա շնորհիւ՝ կլուբի փողերն այլևս չեն մնում այս կամ այն անդամի և աւագի գրպանում անվերադարձ։ Կ. Յարութիւնեանը կարևոր ոյժ է կլուբի համար։

Հայ-թուրքական ընդհարումների ժամանակ, երբ քաղաքս բաւականաչափ զօրք էին մտցրել, զինուորների մի մասը տեղաւորվեց ամարային կլուբում։ Այդ շինութիւնը չէր կարող փոխարինել զօրանոցի և ենթարկվեց խոշոր վնասների։ Այդ պատճառով կլուբի անդամներն անցեալ տարի ընդհ. ժողովում որոշեցին վերանորոգել այդ շինութիւնը այս տարվայ համար։ Արդէն մարտ ամսվանից սկսված են այնտեղ աշխատանքները։ Կլուբի բակը դարձրել են ծաղկանոց, որի համար վարձված է յատուկ այգեպան ամբողջ տարով։ Բացուից բերել են տուել դեկօրատոր Լ. Սպրօգէին, որը պատրաստել է արդէն բեմի համար կարևոր դեկօրացիաները։ Պօղոլինսկին արդէն սկսել է սիրողների խումբ կազմակերպել։ Կլուբում այսուհետև կը լինեն և պարբերական ներկայացումներ։ Ի դէպ է ասել, որ պ. Մելիք-Հայկազեանը իր դահլիճը դարձրել է բնակարան, իսկ դեկօրացիաները ծախել թուրք սիրողների վրա։ Թեմական դպրոցի բեմը ունի շատ անյարմարութիւններ։ Այնպէս որ միակ յարմար և քիչ թէ շատ կարգին բեմը ամարային կլուբինն է։

Քաղ. ինքնավարութիւնն էլ իր կողմից նոր ծառեր է տնկել բուլվարում, մարդ նշանակել, որ հսկէ և թոյլ չը տայ, որ ծառերը փչացնեն կամ թէ չէ՝ բուլվարում չորքոտանիներ մտն գան։

Արդէն ամարանոց եկողները սկսել են գալ։ Շատ ցանկալի է, որ տնատէր շուշեցիները այս տարի դային Շուշի, որովհետև յունիսի սկիզբներին կայանալու է քաղաքիս նոր ձայնաւորների ընտրութիւնը։ Պէտք է օգտվել այդ հանգամանքից և ընտրել իսկական ձայնաւորներ և ոչ թէ խըրատուիչներ, ինչպէս այդ եղել է մինչև հիմա և որի հետևանքն է քաղ. ինքնավարութեան գործերի քայքայումը ու քաղաքի անբարեկարգ վիճակը։ Գայիանեան

—

Ախալցխա, 12 մայիսի

Էջմիածնի Դէորգեան ճեմարանը տարիներից ի վեր Ախալցխայի կալուածական եկամուտներից տարեկան 2000 ր. նպաստ է ստանում։ Այդ նպաստի փոխարէն ճեմարանը պարտաւորվել է որոշ թիւով որդեգիրներ պահել ախալցխացի հայ մանուկներից և լիակատար կրթութիւն տալ նրանց։ Աչքի առաջ ունենալով, որ մի քանի տարի է, ինչ տեղիցս ոչ մի սան չէ ուղարկվել ճեմարան ուսանելու, այժմ քաղաքացիներից ոմանք, գլխաւորապէս Կարապետեան դպրոցի IV բաժանմունքի աշակերտների ծնողներից, խնդիրներ են ներկայացրել տեղիս ծխական հոգաբարձութեան, խնդրելով՝ առաջարկել Դէորգեան ճեմարանի վարչութեան՝ իրանց երեխաներին ճեմարանում ընդունելու համար։

Երևոյթը շատ ուրախալի է, և յուսով ենք, որ հոգաբարձութիւնը չի խնայի իր միջնորդութիւնը քաղաքիցս մի խումբ արժանաւոր մանուկներ ճեմարանում ընդունել տալու համար։

Տեղիս Կարապետեան տղայոց դպրոցի մանկավարժական ժողովը իր երէկվայ նիստում որոշել է վերացնել աշակերտական հարցաքննութիւնները և փոխադրութիւնների հարցում զեկավարվել միմիայն աշակերտների տարեկան թւանշաններով։ Պարապմունքները վերջանալու են մայիսի 29-ին։

Դերասանուհի տիկին Պիրանոյշը երէկ մեկնեց Ախալքալաք՝ դերասան Աղայեանի հետ։ Ինչպէս լսեցինք, տիկինը մըտադիր է այնտեղ երեք ներկայացում տալ. խաղալու է «Զաւակ», «Մէդէա» և «Տօսկա» պիէսները։

Երկու օր է այնպիսի ցրտեր են, որ շատերը ձմեռվայ վերարկուով են ման գալիս։ Պատճառը ամսիս 8-ից եկած անձրևներն են, որոնք շարունակվեցին մի քանի օր։

Մուրադ Ասպետ

—

Գուգարաց, 9 մայիսի

Մայիսի 6-ին Սուխումից այստեղ եկան ժանդարմական մի օֆիցէր և 2 ժանդարմ և այստեղից պահանջեր վերցնելով իսկոյն ուղևորվեցին Մծարա հայաբնակ գիւղը։ Խուզարկել են այդ գիւղի ուսումնարանի աւ.-ուսուցիչ Եղիա Մեսսելիմեանի բնակարանը։ Թէև կասկածելի ոչինչ չեն գտել, բայց և այնպէս իրանց հետ վերցրել են տանը գտնված բոլոր գրքերը՝ թէ հայերէն և թէ ռուսերէն՝ և ապա նրան կալանաւորել և բերել քանտարկել են տեղիս բանտը։ Մէկ օր այստեղ պահելուց յետոյ՝ ձերբակալվածին ուղարկեցին Սուխումի բանտը։ Նոյնպէս խուզարկել են նրա ընկեր երկու ուսուցիչների և երկու գիւղացիների տները։ Խուզարկութեան և ձերբակալութեան շարժառիթներն անյայտ են։

Փ. Մինասեան

—

Երևան, 10 մայիսի

Ամսիս 8-ի լոյս 9-ի գիշերը մի քանի օր գաղարած խուզարկութիւններն և կալանաւորութիւնները վերսկսվեցին։ Խուզարկել և բանտարկել են երդ.-հաւատարմատարներ Գ. Տէր-Խաչատրեանին, Ա. Տէր-Աւետիքեանին, Ա. Խուդաբաշեանին և Լ. Թումանեանին։ Իսկ քաղաքացիներից խուզարկել և բանտարկել են Թ. Խաչատրեանին, Վ. Նալբանդեանին, Գ. Թորոսեանին, վաճառական Ս. Աւետիսեանցի աղախնին և Կոլոտ Օհանէս անունով մի ինչ-որ գաղթականի։ Խուզարկել են Մ. Շաքարեանցի տունը, բայց նրան չեն ձերբակալել։ Նախորդ նամակիցս յետոյ բանտից արձակել են առ այժմ Լ. Ամիրխանեանին, Մ. Աղաւելեանին, Ֆելդշէր Գ. Սուքիասեանին և հէնց նոր թողին Ա. Խուդաբաշեանին։ Այսօր քաղաքացուները, ձայնաւորները և այլ պատուաւոր քաղաքացիք ներկայանում և խնդրում են գեն.-նահանգապետին՝ թոյլ տալու այս խուզարկութիւնների և բանտարկութիւնների առիթով հաւաքվել, խօսել և դիտել ուր հարկն է։ Ինչպէս լսեցինք, գեն.-նահանգապետը յարգել և թոյլ է տուել այդպիսի ժողովներ անել գաւառից եկածների հետ և դիմել Փոխարքայի միջոցով ում համենում են կամ պատգամաւոր ուղարկել Փոխարքայի մօտ՝ այս առիթով միջնորդելու ուր հարկն է։ Մօտ օրերս կը լինի թէ գաւառից եկած և թէ քաղաքիս բանիմաց մարդկանցից այդ առիթով ժողովներ։

Գ. Աղաղաեան

Ոչ մի զինուորի շրթունքները կամ ձեռքը չը շարժվեցին ողջոյնի համար։ Բայց երբ Աբդիւլ-Համիդը ինքը տարաւ ձեռքը ճակատին, այդ ժամանակ օֆիցէրները փոխադարձաբար բարևեցին։ Դանդաղօրէն բարձրացաւ գնացքը, նրա ետևից երկու իշխանազուններ. Աբդիւլ-Կադէր՝ 16 տարեկան որդին և փոքրը՝ 6 տարեկան։ Գնացք բարձրանալուց յետոյ, Աբդիւլ-Համիդ ձեռքն երկարեց հետևորդ կանանց, օգնելու համար որ նրանք էլ բարձրանան։ Այս վերջինները 11 հոգի էին և գեղատես։ Կրում էին, հակառակ սովորական թանձր քողին, թափանցիկ շղարշներ, որոնցից ցոլանում էր նրանց գեղեցկութիւնը։ Հագել էին սիրուն կարճ վերարկուներ, որոնց ներքևից երևում էին գունագեղ զգեստներ և շքեղ կօշիկներ, երկար կապերով։ Յետոյ եկան երկու նեռբինի և վեց ծառայ, որոնք ծածկեցին կանանց նստած գնացքի վարագոյրները։ Սակայն կանայք, որոնք իրանց տիրոջ նման առաջին անգամ էին ճամբորդում երկաթուղով, սկսեցին ճռռոցել թռչունների պէս, իսկոյն բարձրացրին վարագոյրները՝ իրանց վայելած ազատութիւնով հարբած։ Սուլթանը մի անգամ էլ երևաց պատուհանից և իր համար պապիրոս ու զաւակի համար ջուր խնդրեց։ Յետոյ տրվեց ճանապարհ ընկնելու ազդանշանը։ Երբ բարձրացաւ սուլիչի զիլ ձայնը, կանայք սկսեցին ծիծաղել և խօսել այն մտքով, թէ աշխարհումս ինչ տարօրինակ բաներ կան...»։

Քանի որ հարցը կարմիր գահազուրկի մասին է, առաջ բերեմ նաև հետևեալ անեկդոտը, որ հաղորդում են տեղական թերթերը։

Գահընկէցութեան օրը, երբ առաջին քարտուղար Զէվատ բէյը առաջնորդում է պարլամենտական պատգամաւորութիւնը Աբդիւլ Համիդի մօտ, այս վերջինը փորձում է մի վերագոյն կատակերգութիւն։ Այնպէս է ձևացնում, որպէս թէ ինքը ոչինչից տեղեկութիւն չունի, յանդիմանում է բուռն կերպով քարտուղարին, որ ամեն ինչ թագցրել է և խաբել իրան։ Զէվատ բէյ զայրացած պատասխանում է.

— Դուք ամեն ինչ աւելի լաւ էք իմանում, քան թէ ես, որովհետև ամեն ինչ կատարվեց ձեր հրամանով։

— Զէվատ բէյ, դու ճշմարտութիւնը թագցրիր ինձանից և այս ըսպէիս սուտ ես խօսում։

— Ինձ թւում է, որ սխալվում էք։ Դուք էք թագցնում ճշմարտութիւնը։ Ստախօսը դուք էք...

Ինչպէս նկատում էք, թունաւոր օձը ճգնել է կրկնել արդէն մի անգամ աջողապէս խաղացած կօմեդիան։ Պարլամենտի բացման ճառում թշուառականը այնպէս էր հաւատացնում, որ ինքը տուել է սահմանադրութիւնը հակառակ իրան շրջապատող անձանց խորհուրդներին, որոնք ճշմարտութիւնը ադաւաղում էին, գաղտնի պահում իրանից։ Որ մեղաւորը ինքը չէր, այլ պալատականները։ Գահընկէցութիւնը հազորդող պատուիրակութեան մօտ նոյն մաշված երգին է ապաւինել, բայց նրա կեղծիքն ու ստոր խաբէութիւնը ապարդիւն են անցել...

Arago

ԹՇՈՒԱՌ ԳԻՒՂ.

—

Զիւանշիր, 23 ապրիլի

Զիւանշիրի գաւառի սահմաններից մէկն էր համարվում «Ինջա» անուանեալ գետակը, իսկ Ինջա գետից սկսած դէպի Գանձակ քաղաքը կոչվում էր Գանձակի գաւառ։ Գանձակ գաւառի մի մասը, այսինքն III ոստիկանական գաւառամասը, սկսած համբեա Գետաշէն գիւղից մինչև յիշեալ Ինջա գետակը, ներկայ տարվայ յունվար ամսից կառավարութիւնը, ադմինիստրացիայի յարմարութիւնների համար, միացրեց Զիւանշիրի հետ։

Այդ միացված գաւառամասում, Ինջա գետակից մօտաւորապէս 5—6 վերստ հեռաւորութեան վրա, Ինջա գետի հիւսիսարևմտեան կողմում, Ղարաչինար կամ Աղջաղալա գիւղի մօտ գտնվում է մի գիւղ Նորաշէն կամ Ենգիքենդ անունով։ Այդ գիւղը կոչվում է նաև Մանասին-շէն, Մանասին-թաղ կամ Մանասքանդ, որովհետև այդ գիւղի նախկին տիրապետողը կամ բէգը (կալուածատէրը) եղել է Մելիք-Մանաս Մելիք Յովսէփեանցը, իսկ ներկայումս նրա որդիքը, թոռները և այլն։ Այդ գիւղին հեղնօրէն ասում են և «Քըլըգնա-շէն»։

Մանասին-շէն գիւղը, ունենալով մօտ 60—70 ծուխ, պէտք է ամենաաղքատ ու ամենաթշուառ գիւղը համարել, որովհետև նա չունի ոչ մի աշխատանքի աղբիւր։ Անանապահութիւնամբ նա պարապվել չէ կարող, որովհետև չունի արօտատեղիներ, կանոնաւոր հողագործութեամբ էլ չէ կարող զբաղվել, որովհետև վարելահող էլ շատ քիչ ունի։ Մանասին-շէնը չունի անտառ և այրելու փայտը մինչև անգամ փողով է ձեռք բերում Ղարաչինարի կամ Աղջաղալայի՝ Մելիք-Բէգլարեանցների անտառից։ Այդ գիւղացիք ունեն սակաւաթիւ այգիներ, որոնք պահվում են մեծ նեղութիւնով՝ անտառ չունենալու պատճառով։ Նրանք ճարահատեալ գնում են հեռու թուրքաբնակ տեղեր՝ Ղարբինդ, Զամիլլիւ և այլն և այնտեղում պարապում հողագործութեամբ անձեռնտու պայմաններով։ Այնտեղում նրանք, ինչպէս սարահարթերում ապրած բնակիչներ, չը կարողանալով տանել տեղական սարսափելի տաք կլիման, հիւանդանում են ու ոտն վերադառնալով մահանում, թողնելով բազդի խնամքին իրանց տասնեակ ոտաբոբիկ, մերկ ու քաղցած որբերին։ Ներկայումս գիւղի ծխերի մեծագոյն մասի տէրերն այրի կանայք են իրանց անչափահաս որբերով ու դառն չքաւոր վիճակի մէջ։ Գիւղում կան քիչ թիւով ունևոր բնակիչներ, որոնք ոչ թէ միջոցներ են ձեռք առնում իրանց թշուառ համագիւղացիների վատթար վիճակը բարւոքելու, այլ նրանց՝ իրանց պարտական դարձնելով (10—15 ռուբլի պարտքը մեծ տոկոսներով 100-ներ դարձնելով) իրացնում են այդ խեղճերի առանց այն էլ մինիմալ նաղելի վարելահողերը...։ Եւ այդպիսով գիւղացին հողազուրկ դառնալով՝ ծառայ, սատրուկ ու պրոլետար է դառնում իր անդութ, վաշխառու, կեղեքիչ ու «կուլակ» համագիւղացուն։

Պետական և այլ հարկերը հաւաքելու ժամանակ այդ գիւղի «քեռաղխուդաները» կամ ուղիղն ասած «Բաբելօնի ծերերը» ամենեին խտրութիւն չեն դնում աղքատի, ունևորի ու այրի կնոջ մէջ այլ բոլորի վրա մի տեսակ են բաժանում հարկը... Ո՞վ կարող է հակառակել այդ ունևոր անասուածներին. նրանք ոյժով են և իրանց ոյժի զօրութեամբ իրանց հարկը աղքատին են վճարել տալիս։ Առակն է ասում, որ «ոյժովի մօտ միշտ տարին է մեղաւոր»։ Եթէ կարողանայիք երևակայել, թէ հարկերը ժողովելու ժամանակ այդ գիւղի այրի կանայք ու աղքատները ինչպիսի լաց ու շիւան և վայնասուն են բարձրացնում՝ հարկը «թօվզի» անող (բաժանող) «կուլակների» մտրակների տարափի ու փողոցային հայհոյանքների տակ, այն ժամանակ գետինը ձեր ոտքերի տակից կը փախչէր...

Կան տներ, որոնք բոլորովին փչացել են այդ գիւղում և գոնէ մէկը չէ մնացել ծըխելու իր պապական օջախը։

Անթիւ են գիւղացու ցաւերը։

Վրա հասէք, ձեռք մեկնեցէք, դրսի բանիմաց ու բարեգործ անձինք, ձեռքից ընկնում է անպաշտպան, ճնշված գիւղացիութիւնը։ Հրաւիրում եմ Կ. Հ. Բարեգ. կամ Բ. Հ. Մարդասիր. Ընկերութեանց, Կուլտուրական Միութեան, Նպաստամատոյց Յանձնաժողովի և ունևոր ու բարեգործ անձանց աջալուրջ ուշադրութիւնը՝ ձեռք մեկնելու այդ գիւղին, ազատելով նրան ճգնաժամից ու բանալով նրա համար գոնէ ձրի տարրական ուսումնարան ու բացի այդ ձեռք բերելով նրա համար հող, ինչ պայմաններով էլ որ լինի, թէ չէ՝ ձեռքից ընկնում է այդ թշուառ գիւղը։

Ռնաթ.

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՐԱԾ

—

Երէկ մեր պատկառելի դրամատուրգ Գաբրիէլ Սունդուկեանց մտաւ խմբագրատուն և յայտնեց, որ նա բոլորովին պատահաբար կորցրել է իր նոր հեղինակած «Մէջ և Կապանք» պիէսի վերջին գործողութեան ձեռագիրը։

Ցաւալի կորուստը տեղի է ունեցել երէկ առաւօտ։ Գ. Սունդուկեանը դրել է ձեռագիրը գրպանը իր մի ծանօթի մօտ գնալու համար։ Մի փոքր անցնելուց յետոյ նկատում է, որ ձեռագիրը չը կայ։ Արդեօք վայր է ընկել ձեռագիրը, թէ փողոցային շրջմոլիկներից մէկն է հանել նրան—յայտնի չէ։

Մեծ վշտով լսեցինք այդ լուրը։ բայց յոյս ունենք, որ ձեռագիրը չի կորչի և նում ձեռքն էլ որ ընկնի, կաշխատի իսկոյն հասցնել հեղինակին և ուրախացնել նրան իր զրական գաւակի վերադարձով։

Եթէ ձեռագիրը կը բերեն մեր խմբագրատուն, մենք անմիջապէս կուղարկենք հեղինակին։

Ձեռագրի վերադարձի մասին կը հաղորդենք։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

—

Պետերբուրգ, 12 մայիսի

111-րդ նիստը բաց է ժամը 11 և 11 րոպէին։ Նախագահում է իշխան Վօլկոնսկին։

Կարդացվում է ցուցակը այն օրինագծերի, որոնք արժանացել են բարձրագոյն հաստատութեան։ Սրանց թւում է նաև այն օրինագիծը, որով հիւանդ հրէաները իրաւունք են ձեռք բերում բժշկվել Կովկասեան հանքային ջրերում։

Երկար և կրակոտ վիճաբանութիւնների առարկայ է դառնում աղանդաւորներին վերաբերող օրինագիծը։

Այս օրինագծի վերաբերութեամբ դեռ որոշում չը կայացրած, Խօմեակօվը, որ փոխարինել էր իշխան Վօլկոնսկուն, յայտնում է, որ ներկայացված են երկու հարցապնդումներ, մինը սօցիալ-դեմօկրատների Գրակցիայի կողմից, որ պարունակում է 19 տպագրական թերթ. սրա մասին յայտարարված է շտապ քննութիւն և հերթականութիւն։ Հարցապնդումը ուղղված է արդարադատութեան, ծովային և զինուորական մինիստրներին և խօսում է այն մի շարք նեղութիւնների և ծեծ ու ջարդի մասին, որոնց ենթարկվում են բանտարկեալները, մատնանշում է բանտային իշխանութեան զանցառութիւնների վրա, ընդգծում է այն հանգամանքը, որ բանտերը լի են և գտնվում են միանգամայն հակասանիտարական պայմաններում և այլն և այլն։

Նախագահը առաջարկում է մի պատգամաւորի խօսել օրինագծի դէմ, միւսին՝ յօգուտ նրա։

Պօկրօվսկի 2-րդը, մատնանիշ անելով այն չարչարանքների վրա, որ տիրում են բանտերում, խնդրում է այն բոլորին, որոնց սրտում չէ հանդել ճշմարտութեան և արդարութեան զգացմունքը, հարցապնդումը ընդունել շտապողական (ձայներ աջակողմից՝ «բաւական է, բաւական է», աղմուկ)։ Պօկրօվսկին դիմում է աջակողմեանններին. «Ձեզ մենք մի անուն միայն կարող ենք տալ—«դահիճներ» (ծափահարութիւն ձախակողմում)։

Քուէարկութեամբ հարցապնդումի հերթականութիւնը մերժվում է և հարցապնդումը յանձնվում է մասնաժողովին։

Քարտուղարը կարդում է երկրորդ հարցապնդումը, որ ուղղել են օպոզիցիայի 39 անդամները արդարադատութեան և ներքին գործերի մինիստրին ռուս ժողովրդի միութեան գործունէութեան մասին։

Հարցապնդումը ուղղողները, յիշատակելով բազմաթիւ փաստեր, որոնք հաստատված են դատարանով, գտնում են, որ այդ փաստերը վկայում են, որ ռուս ժողովրդի միութիւնը այնպիսի գործունէութիւն է ցոյց տալիս և այնպիսի կապեր ունի հաստատած պաշտօնական ու գաղտնի ոստիկանութեան հետ, որ անտանելի են միանգամայն բարեկիրթ պետութեան մէջ, և ուստի առաջարկում են Դումային դիմել մինիստրներին հարցապնդելով—յայտնի է արդեօք նրանց, որ ռուս ժողովրդի միութեան գլխաւոր խորհուրդը ոստիկանութեան պաշտօնական բաժանմունքի գիտութեամբ կազմել է ռազմիկ խմբեր, որոնք զինված են տարաձևակներով ու ռումբերով՝ ոստիկանութեան պաշտօնեաների աջակցութեամբ, և որ միութեան անդամների ամբողջ խմբեր, նրա ռազմիկ խմբերից, միևնոյն ժամանակ եղել են գաղտնի ոստիկանութեան անդամներ, որ միևնոյն անձինք մասնակցել են Հերցենշտէյնի և Իոլլօսի սպանութիւններին և կոմս Վիտտէի ու Միլիւկօվի կեանքի դէմ նրութեամբ ժամափորձի պատրաստութիւնների մէջ միութեան գլխաւոր խորհրդի և նրա նախագահ Դուբրօվինի աջակցութեամբ։ Եթէ այս ամենը յայտնի է մինիստրներին, ապա ինչպիսի միջոցներ են ձեռք առել նրանք, կամ մտադիր են ձեռք առնելու միութեան և նրա գործակալների այդօրինակ յանցաւոր գործունէութիւնը խափանելու համար։

Մակլակօվը.—Կան մի քանի խնդիրներ, որոնք չեն կարող երկար ժամանակ անպատասխան մնալ։ Եթէ կասկած երևայ, որ օրինականացված կուսակցութիւնները, անդամ հովանաւորութիւն վայելողները, կառավարութեան հսկողութեան ներքոյ կազմակերպում են զանազան յանցանքներ, որ իշխանութիւնը այդ դիտէ և լռում է, այդ տեսակ հարցը չը պէտք է առանց պատասխանի մնայ։ Իշխանութիւնը պէտք է անյապաղ կամ ցրէ այդ կասկածը, որ հանդիսանում է խորին պետական քայքայման սիմպտոմ, կամ վստահացնէ, որ պետական այդ սկանդալը այլևս չի կրկնվի... (Ծափահարութիւն ձախակողմում)։

Զամբալօվսկին գտնում է, որ ոչ մի հիմնական բան չը կայ հարցապնդումը հերթական ընդունելու. նրա կարծիքով դա հարցապնդում չէ, այլ կատակ, ինչ որ ռազմական հայհոյանք (ծափ. աջակողմում)։

Նեկրասովը, իբրև հարցապնդումը ստորագրողներից մինը, պաշտպանում է նրա հերթականութիւնը։ «Դումայի անդամ Զամբալօվսկին,—ասում է հռետորը,—իր վրա վերցրեց մի շատ դժուարին պարտականութիւն—սպիտակացնել այնպիսի գործեր (ձայներ աջից՝ «կատաց, տաժանակիր աշխատանքների կանդիդատ». աղմուկ ձախից և աջից. բացագանչութիւններ՝ «Տուրուխանի երկիր, կատաց»)։ Այդպիսի գործողութիւնները ոչ միայն յիշատակվել են մամուլում, այլև հաստատվել են վկաների ցուցմունքներով, այլև դարձել են համայն Ռուսաստանում հասարակութեան սեփականութիւն (ուժեղ աղմուկ աջից. Պուրիշկէվիչը տեղից՝ «սեփականացրել են ժիդերը և կազետները»)։ Զամբալօվսկին, իր զազիր խնդրով հանդերձ, ոչինչ չը մնաց, բացի դիմելու իր սովորական զէնքին՝ միմոսութիւնների ու դատախազական խրոխտալի դարձուածքների (աղմուկ աջից. աղաղակներ. բուռնցքով շատերը զարկում են սեղանների վրա. աղաղակներ՝ «պօզլէց», «դուրս», «ինքը միմոս է»)։ Իր անմնման սրախօսութեամբ Զամբալօվսկին անկասկած գոհացրեց իր տաղանդի դեռ չը խօսած երկրպագուներին (ուժեղ աղմուկ աջից)։

Վօլօդիմէրօվը տեղից.—Դա Սիբիրի կըբութիւն է։

Նեկրասով.—Վօլօդիմէրօվները չեն, որ ինձ պէտք է կրթութիւն սովորեցնեն (աջից ուժեղ աղմուկը աւելի և աւելի սաստկանում է, հայհոյական խօսքերը կրկնապատկվում են)...

Նախագահը անընդհատ զանգահարում է և ասում. «Ստանարհաբար խնդրում եմ մի փոքր հանդիստ լինել, որովհետև ուղղակի ոչինչ չէ կարելի լսել, բացի զալմաղալից»։

Նեկրասովը վերջացնելով մատնանշում է, որ հարցապնդման մէջ յիշատակված բոլոր փաստերը յայտնի են ամբողջ հասարակութեան։

Պուրիշկէվիչը տեղից.—Քո կաշառած հասարակութեան, սրիկայ։

Կոմս Բէնիգսէնը ասում է, որ հոկտ. 17-ի միութեան Ֆրակցիան, հաւատարիմ իր մշտական սկզբունքին, ներկայ հարցապնդումի մէջ ոչինչ առանձին բան չը տեսնելով, ձայն կը տայ հերթականութեան դէմ և միևնոյն ժամանակ ընդառաջ գնալով հարցասուների ցանկութիւններին՝ առաջարկում է երեք օր ժամանակ տալ հարցապնդումների մասնաժողովին ներկայացնելու իր կարծիքները այդ հարցապնդումի մասին։

Նախագահ.—Խօսքը պատկանում է Միլիւկօվին։ (Աջակողմեանների աթոռներում բարձրանում է մի չը տեսնված աղմուկ, որից Միլիւկօվը անկարողանում է խօսել)։

Մարկով 2-րդը տեղից.—Միլիւկօվ, դուք կենդանի՞ էք, թէ մեռած։

Պուրիշկէվիչը տեղից.—Դա Միլիւկօվը չէ, այլ նրա դիակն է. դա տեսել է (ծիծաղ աջ. աթոռներում)։

Նախագահը եռանդով զանգահարում է և հարց է տալիս, թէ կարելի՞ է որ Միլիւկօվը խօսէ (ծիծաղ աջում)։

Միլիւկօվը յայտնում է, որ հարցասուներին գոհացում է տալիս կոմս Բէնիգսէնի առաջարկութիւնը։

Մարկով 2-րդը, սպասելով որ աղմուկը դադարէ, ասում է. «Պատիւ ունենալով պատկանելու ռուս ժողովրդի միութեան (աղմուկ ձախից), պատիւ ունենալով պատկանելու պանծալի միութեան, նաև աջակողմեանների ֆրակցիային (բացագանչութիւններ աջից՝ «իսկ ոչ աքսորականներին և բանտարկեալներին») ես կարծում եմ, որ ամենից լաւն է՝ որքան կարելի է շուտ քննել այդ յիմար, իմաստակ հարցապնդումը (ուժեղ աղմուկ ծայրայեղ աջակողմում. ձայներ՝ «աքսոր, կատաց, Ղրիմի երկիր, մի աղմկիր». ձայներ ձախից՝ «կարգի»)։

Կրուպէնսկին առաջարկում է նշանակել մի շաբաթ ժամանակամիջոց։

Հարցապնդում ուղղողները յետ են վերցնում հերթականութեան առաջարկութիւնը։

Հարցապնդումը յանձնվում է մասնաժողովին։

Կրուպէնսկին իր առաջարկութիւնը վերցնում է։

Նախագահը քուէարկութեան է դնում երեք օր ժամանակամիջոց տալու առաջարկութիւնը, որը լրանում է մայիսի 16-ին։

Ժամը 12 և 25 րոպէին նիստը փակվում է։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Մեծ-Ղարաքիլիսայի գիւղատնտեսական տնայնագործական ընկերութիւնը, հրաւիրելով Թիֆլիսի Հայ Տնայնագործ. Ընկերութեան վարչութեան նախագահ Ալ. Քալանթարի ուշադրութիւնը տեղական ջուլհականոցի նիւթական աննախանձելի վիճակի վրա, խնդրում է օժանդակել 200 ռուբլով։ Տեղական ընկերութիւնը յոյս ունի յետագայում վերադարձնել այդ գումարը. շատ տեղերից պատուէրներ են առաջարկում, բայց բրդի և բամբակի թելերի պակասութեան պատճառով անկարող է գոհացումն տալ պատուէր տուողներին։

✦ Նոր-Նախիջևանի եկեղեցական հոգա-

բարձութիւնը դիմել է Թիֆլիսի Հայ Տնայնագործական Ընկերութեան վարչութեան նախագահ Ա. Քալանթարին՝ խնդրելով ուղարկել այն բոլոր տեղեկութիւնները, որոնք հարկաւոր են տնայնագործական արհեստների սկզբնաւորութեան համար։ Վարչութիւնը արդէն ուղարկել է այն բոլոր նիւթերը, որոնք գտնվում են իր տրամադրութեան տակ։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամն 8-ին, նշանակված է Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան շինութեան մէջ Կովկասեան գիւղատնտեսների համագումարի կազմակերպիչ բիւրոյի նիստը, որտեղ կը քննվեն այս հարցերը. ա) բանալ մեզուաբուծութեան ցուցահանդէս համագումարի ժամանակ, բ) ընթացիկ գործեր։

◆ Մեզ խնդրում են տպել. «Ինչպէս լսում ենք, Գրիգոր և Մնացական Փիրգոնեանները իւրաքանչիւր իրանց հանգուցեալ մօր, որի թաղումը այսօր տեղի է ունենալու Նորաշէնի եկեղեցու բակում, խոստացել են մի նշանաւոր գումարով ապահովել նոյն եկեղեցու օրիորդաց ծխական ուսումնարանի պահպանումը»։

◆ Շուտով Թիֆլիս է գալու բժ. Սօբոլեվսկին ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան վարչութեան հրաւէրով մի քանի դասախօսութիւններ կարդալու Աֆրիկայում կատարած ճանապարհորդութեան մասին։

◆ Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան վարչութիւնը դիմելով ժուժկալութեան ընկերութեան վարչութեան՝ խնդրել է այն 12,000 ռուբլուց, որ կը մնայ յիշեալ ընկերութիւնը փակելուց յետոյ, մասն հանել յօգուտ ժող. հանրալսարանների։

◆ Թիֆլիսի 1-ին արական գիմնազիային կից բացվելու են մարմնամարզութեան դասընթացքներ տարրական դպրոցների ուսուցիչների համար։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը ձեռնարկել է տպագրելու մի ընդարձակ ժողովածու, որ իր մէջ պարունակելու է բոլոր պարտադիր որոշումները սկսած 70-ական թուականներից մինչև այսօր։

◆ Քաղաքային տուրքերը այս տարի աւելի լաւ են ստացվում, քան անցեալ տարի, եթէ հաշիվ չառնենք տրակտիրային կոչված տուրքը, որ յունվարի 1-ից մինչև մայիսի 8-ը ստացվել է 29,000 ռուբլի, մինչդեռ անցեալ տարի նոյն ժամանակամիջոցում 44,000 ռուբլի։ Գնահատման տուրք վերոյիշեալ ժամանակամիջոցում ստացվել է 270,000 ռուբլի (անցեալ տարի 190 հազար ռ.), ձիու տուրք 26 հազար ռ. (անցեալ տարի 25 հազար ռ.), ջրանցքից 49 հազար ռ. (անցեալ տարի 47 հազար ռ.), քաղաքային հողերից 24 հազար ռ. (անցեալ տարի 16 հազար ռուբլի), սպանդանոցից 18 հազար ռ. (անցեալ տարի 13 հազար ռ.) և տուգանքներ 24 հազար ռ. (անցեալ տարի 18 հազար ռուբլի) և այլն։

◆ Աշխատանքի բօրսան Թիֆլիսում մտադրութիւն կայ բանալ այս մայիսի 15-ին։

◆ Զուբալովեան ժողովրդական տան կից գրադարան-ընթերցարան բանալ մտադրվում է մայիսի 18-ին։

◆ Պետերբուրգից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, մայիսի 9-ին Պետական Դուման ֆինանսական ժամանաժողովը ընդունել է մի որոշում, որի համաձայն օրէնսդրական կարգով հինգ տարով շարունակվելու է դարձեալ Պետրիգօրսկում սեզոնի տուրք վերցնելը։ Վերջնական սանկցիա յիշեալ որոշման տալու է Դումայի ընդհանուր ժողովը։

◆ Ներքին գործերի սինխարութիւնը կարգադրել է կովկասեան գլխաւոր իշխանութիւնն ուղարկել 10,000 ռուբլի կովկասեան հանքային ջրերի շրջանում բժշկական տիպ հիւանդութեան դէմ մաքառելու գործի համար։

◆ Թէլաւում, ինչպէս յայտնի է, այս օրերս ուժեղ կարկուտ եկաւ, որը ոչնչացրեց բոլոր խաղողի որթերը և մրգի ծառերը։ Մօտաւոր հաշիվ ելմտները հասնում են 108,492 ռուբլու։

◆ Մտադրութիւն կայ Թիֆլիսում մօտիկ ապագայում բանալ մի գեղատուն, որի ծառայողները լինելու են բացառապէս կանայք։

◆ «Зак.» թերթը գրում է, որ Երևանի գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ Ալէքսանդրօպոլում հրատարակվող «Ժայռ» օրաթերթը ենթարկվել է 500 ռուբլի տուգանքի։

◆ Մոսկվայի հնագիտական ընկերութիւնը այս տարի գիտական աշխատանքների համար ուղարկում է Կովկաս Տ. Տէր-Վարդանեանին։

◆ Ազնուական Ի. Բոստոմովը խնդրաժատոյց է եղել Թիֆլիսի նահանգապետին թոյլատրելու հրատարակել Թէլաւում վրացերէն մի օրաթերթ «Թէլաւիս Ծայն» (Թէլաւի Ձայնը) անունով։ Նոյն պարոնին թոյլատրված է Թէլաւում մի շարք դասախօսութիւններ կարդալ գիւղատնտեսութեան զանազան ճիւղերի մասին։

◆ Ստացանք՝ 1) «Գարուն և լօ-լօ», երգաշնչութիւն Անտոն Մայիլեանի, խօսքեր բան. Յ. Կոստանեանի. գինն է 40 կոպէկ։ 2) Բաղուի Կուլտ. Միութեան գեղարուեստական սեկցիայի հրատարակած «Ոգի Հայաստանի» գունատիպ նկարը, գինն է 75 կ.։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բաղու, 3 մայիսի

Ապրիլի 30-ին, Ս. Թ. Սարուխանեանի Բալախանու նաւթահանքի կառավարիչ Արշակ Եղիազարեանը ծանր հիւանդ դրութեան ժամանակ զրաւոր յայտնում է (Բալախանու բժիշկները արգելել են խօսել) իր մօտ կանգնած կնոջը, որ քաղաքից բժ. Վ.-եանին, ինչպէս հմուտ բժիշկ, հրաւիրեն։ Հէնց նոյն օրը նոյն նաւթահանքի ծառայողներից Գ. Առստամեանը անձամբ դիմում է բժշկին, սակայն վերջինս պահանջում է այցագին հարիւր ռուբլի։ Առստամեանը վերադառնում և յայտնում է կառավարչին։ Երկրորդ անգամ գնում է կառավարչի օգնականը, խնդրում, սակայն բժիշկն անյողդողդ է մնում և պահանջում իր այցեգինը։ Երրորդ անգամ գնում է կառավարչի քեռնկալը, խնդրում, աղաչում, բացատրում կառավարչի ընտանեկան դրութիւնը և առաջարկում իւրաքանչիւր այցելութեան ստանալ 40 ռ., սակայն ոչ մի դիմում. «իմ գինս այդչափ է» պատասխանում է բժիշկը։

Երբ ես լսեցի այս եղելութիւնը, չուզեցի հաւատալ։ Նախ անձամբ դիմեցի Առստամեանին, ապա կառավարչի օգնականին և յետոյ էլ իրան՝ հիւանդ կառավարչին ստուգելու համար։ Կառավարիչը հառաչեց և հետևեալ խօսքերը ասաց. «Եթէ իմանամ, որ բժ. Վ.-եանը 2—3 անգամ գալով կառողջանամ, 100 ռ. այցեգինը մի կերպ կը վճարեմ, սակայն վախենում եմ, որ հիւանդութիւնս երկար տևէ և չառողջանամ էլ և ի զուր երեխաներիս բերանի հացն էլ կտրվի... Քանի որ 40 ռ. էլ չէ համաձայնվում, թող Աստուած ինձ բժշկի, նա Վ.-եանից մեծ բժիշկ է...»։

Արձանագրելով այդ փաստը, եզրակացութիւնը թողնում եմ ընթերցողներին և նրա ընկեր բժիշկներին։ Մ. Գարագաշ

Թիֆլիս, 5 մայիսի

Կ. Հ. Դ. Ուս. և Վարժ. Միութեան Կ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացել է հետևեալ նուէրները.

1) Օր. Մ. Սերեբրակեանից 150 ռ., որից 100 ռ. մանկավարժ. գրադարանի համար, իսկ 50 ռ. «Նոր Դպրոցի» 10 օրինակ մի քանի տեղ ձրի ուղարկելու համար։ 2) Բաղուի «Արաժողդ» նաւթարդիւնաբերական ընկերութիւնից 100 ռ.։

Վարչութիւնս հրապարակով խորին շնորհակալութիւն է յայտնում նուիրատուներին։

Կ. Վարչութիւն

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ Կ. ՊՕԼՈՅԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

Կահիրէի Թիւրքերի նպաստը.—Ադանայի և շրջակայքի հայկական կոտորածները արձագանքել են Կահիրէի Թիւրքական գաղութի սրտերում, և Մ. և Ա. երիտ.-Թիւրքական կոմիտէի կողմից Մանասթիրը Բէհէդդին-բէյ 100 եգիպտ. ոսկի հանգանակել է Եգիպտոսի Թիւրքական գաղութի շրջանում և ուղարկել է Հայոց Բարեգ. Ընդհ. Միութեան նախագահ Պօղոս փաշա Նուպարին մի ջերմ նամակով, որով խոստացել գատապարտում է վերջին հայկական ջարդերի հեղինակներին, շեշտելով որ Մուհամմէդը դէմ է եղել առանց օրինական կան պատճառի եղած ամէն մի կեղեքման և յայտնելով որ իրանց մարգարէն ասել է. «Ես ամենամեծ թշնամին եմ լինելու այն իսլամի, ով երկրի վրա հարստահարում կամ խոշտանգում է որևէ մէկին»։

Ադանայի հայոց առաջնորդը և վարին.—Ադանայի առաջնորդ Մուշեղ եպ. Սերոբեանը, որ կոտորածից առաջ Եգիպտոս էր գնացել իր թեմի կուլտուրական ձեռնարկների օգտին հանգանակութիւն կատարելու, Ադանայի կոտորածի լուրն առնելուն պէս մեկնել է իր թեմը, բայց վալիի հրամանով նրան արգելվել է շոգենաւից ցած գալ Մերսին, այնպէս որ Մուշեղ եպիսկոպոս, առանց ցամաք ոտ դնելու, ստիպվել է վերադառնալ Ալէքսանդրիա։ Վալիի այդ ընթացքը բացատրվում է նրանով, որ նրա և առաջնորդի միջև ահա քանի ժամանակ է՝ ինչ խուլ մի հակառակութիւն կար, և վալին առիթից օգուտ քաղելով բարձր կառավարութեան առաջ ներկայացրել է Մուշեղ եպիսկոպոսին որպէս վտանգաւոր մի անձ։

Զմիւռնիայի առաջնորդ Ե. եպ. Դուրեանը հեռագրով բողոքել է Ադանայի դէպքերի առիթով սուլթանին, սենատին, պարլամենտին, մեծ-վէզիրին, շէյխ-իւլ-իսլամին և Մահմուդ Շէվքէթ փաշային, յայտնելով որ այդ կոտորածները հակառակ են մարդկային զգացմունքներին։ Նա իր հեռագրով պահանջում է, որ այդ խժդժութիւնների պատասխանատուները պատժվեն։

Օսմ. պարլամենտի հայ պատգամաւոր Գր. Զոհրապը հրատարակել է իր պատմուածքների առաջին հատորը՝ «Ոգեմտանքի ձայներ» խորագրով։ Այդ գրքից ստացվելիք օգուտը յատկացվելու է Ադանայի արկածեալներին։ Գիրքն արժէ 5 ղրուշ։

Իտալական դեսպանն ու հայերը.—Ապրիլի վերջերը Կ. Պոլսում յայտնի դիրքի տէր մի քանի հայեր, բարձրաստիճան մի հայ եկեղեցականի գլխաւորութեամբ, ներկայացել են Կ. Պոլսի իտալական դեսպան մարկիզ Էմպէրիալին, խնդրելով որ վերջինս իր թագաւորին ու կառավարութեանը հաղորդէ Թիւրքահայերի երախտագիտական զգացումների մասին՝ իտալական մարտանաւերի կողմից Կիլիկիայի կոտորածից փախչողական հայերին ցոյց տրված օգնութեան համար։ Հայ կանայք ևս, իրանց կողմից, ասեղնագործված մի առարկայ են պատրաստում՝ ուղարկելու համար Իտալիայի թագուհուն։

Արտասահմանեան հայերը և Թիւրքաց Նոր սուլթանը.—Պարիզի հայերը Մուհամմէդ V-ին հեռագիր են ուղարկել, որով ողջունում են նրա գահակալութիւնը, երկար կեանք մաղթելով նրան ու Թիւրքիային՝ բարգաւաճում։ Այդ հեռագրում յոյս է յայտնվում, որ Թիւրքիայում անդորրութիւնը կապահովվի շուտով։

Նման մի հեռագիր էլ ուղարկել են Կահիրէի հայերը, այդ քաղաքի օսմ. կոմիտաբի միջոցով։ Այդ հեռագիրը ուղարկելուց առաջ՝ Կահիրէի հայ գաղութը մի պատուիրակութիւն էր ուղարկել տեղական օսմ. կոմիտարին՝ շնորհաւորելու Մուհամմէդ V-ի գահակալութիւնը։ Պատուիրակութիւնը բաղկացած էր եգիպտահայերի առաջնորդ Աղաւնունի վարդապետից, Պօղոս փաշա Նուպարից և ուրիշ յայտնի անձնաւորութիւններից։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌՈՒՈՑՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և մրսածութ.։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՅՈՒՐԲՕՎԻՉ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՅԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Զբաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Հիւանդների բաժանմունքով
Թիֆլիս, Ելիզավետինսկայա փ., 79, տել. 1026.
Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր.
ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդ. (երկուշ., չորեքշ., ուրբ.)։
Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։
Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։
Ս. Ա. ԼԻԻՐԻ—առ. ժ. 11—12-ը քթի ըդի և ականջի հիւանդութիւններ։
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 10—11-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։
Մ. Ե. ՄԶԱՐԵՈՒԼՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը կաշուի և սիֆիլիսի հիւանդութիւններ (երեքշ., հինգշ., շաբաթ)։
Լ. Մ. ՄՕՆԻՆ—ցեր. 1—2-ը կանանց հիւանդ. և մանկաբարձ.։
Բժշկութիւն ելեքտրականութեամբ, մասաժով և հիպնոզով։ Մեկնօսկոպիական, բակտերիոլոգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Մազի պատուաստումներ։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից։
(Կ. Ա. ու.) 236. 100—19

ԲԺԻՇԿ
Ա. ԽԱՆԴԱՄԻՐԵԱՆ
Վերադառնալով՝ վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը։
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։
Առանձնապէս՝ սրտի և թոքերի։
Ընդունելութիւնը՝ առաւօտեան ժ. 10—12-ը. երեկոյեան ժ. 5—6-ը.
Սօլոլակսկայա փող., № 6, տ. Միրզոյեվի։
(օ. մ.) 344. 100—64

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց
Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթու ցաւեր
Ընդունելութիւն ամեն օր՝ 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.
Սօլոլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.
(օ. մ.) 190—79

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ
Ներքին հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն ամեն օր՝ 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.
Վելիամինովսկայա փող., № 10.
(օ. մ.) 100—84

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ՀԱՅՈՒՀԻ,
որ հիմնաւորապէս գիտէ ֆրանսերէն և երաժշտութիւն (դաշնամուր) և ունի 9 տարվայ փորձառութիւն, նոյնպէս ծանօթ է ռուսաց տարրական լեզուին, ցանկանում է ունենալ դասեր ինտելիգենտ ընտանիքներում։ Համաձայն է ուրիշ քաղաքներ ևս գնալու։ Կարող է ընկերակցել արտասահման ճանապարհորդողներին իբրև թարգման։
Հասցէն տեղեկանալ «Մշակի» խմբագրատանը։
(հ. կ.) 429. 3—1

ՄԻ ՃԵՄԱՐԱՆԱՒԱՐՏ
Որոնում է հայերէնի դասեր։ Գերադասելի է ռուսախօս հայ ընտանիքներում։
Տեղեկանալ՝ «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը։
(հ.) 419. 3—2

Մանկաբարձուհի եւ մասնաժիս
Հ. ՍԱՆԹՈՒՐԵԱՆ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԸ
Ընդունում է ծնունդներ և բժշկում է բժշկի խորհրդով կանացի հիւանդութիւններ, սրսկում է կանանց, տղամարդկանց և երեխաների կաշուի տակ թէ իր և թէ հիւանդների մօտ մատչելի գնով։ Դաւառացիներին տալիս դիւրութիւն և խորհուրդներ կանանց հիւանդութիւնների վերաբերմամբ։
Ընդունելութիւնը ամեն օր ժամը 12—1-ը, իսկ կիրակի օրերը պատուաստում է ծաղիկ։ Հասցէն՝ Петхаинскій подъемъ № 4, д. Симонянца.
(հ. կ.) 51. 50—37

ԱՌԱՆՑ ՐԻՍԿԻ ՀԱՄՈԶՎԵԼ

կարող է իւրաքանչիւրը՝ ուղղակի մեր ֆաբրիկայից բերել տալով—ֆաբրիկային գներով—հետևեալ անհրաժեշտ իրերը։

«Անգլիական տրիկո»—շատ ամուր, գործնական և բրդէ շքեղ կտոր տղամարդկանց սլիդ և էլեգանտ զգեստի համար, սև, մուգ և բաց-կապույտ գոյների, շագանակագոյն, ձիթագոյն, տորոնագոյն, հարթ-մոխրագոյն կամ քառակուսի գեղեցիկ նկարներով, շերտաւոր և բծաւոր, որոնք կտորին տալիս են սեզոնի վերջին նորութեան գեղեցիկ տեսք։ Տղամարդկանց ամբողջ կօստիւմի համար՝ 4½ արշ.—5 ռ. 25 կ., լաւ տեսակինը՝ 6 ռ. 50 կ., «Պրիմա» տես. 8 ռ. 40 կ., «Էկստրա» տես. 10 ռ. 50 կ., 12 ռ. 50 կ. և 15 ռ. 50 կ։ Երեք և աւելի կտոր բերել տալուց՝ ձրիաբար ուղարկվում է այդ կտորների կամ շերտաւորը, աղիւսաձև և բծերով, վերին աստիճանի գործնական և շքեղ՝ կանացի կօստիւմների համար, վերջին սեզոնի արդիւնք. 8 արշ. ամբողջ կօստ. համար—4 ռ., 5 ռ. 60 կ., 6 ռ., 6 ռ. 75 կ., 8 ռ. 50 կ.։

«Ցիրօլեան քաթան» տղամարդկանց և կանանց զանազան տեսակի սպիտակեղէնների համար, ամենանուրբը յատկութեան, գերազանցելով իր սպիտակ գոյնով, խիտ և ամուր գործուածքով. լայն, 20 վերշօկ. մի կտորը՝ 24 արշ.—5 ռ. 50 կ., լաւ յատկութեանը՝ 6 ռ. և 6 ռ. 75 կ.։ Առանց ռիսկի! Զբ հաւանած ապրանքների համար փոխը վերադարձնում ենք։ Ուրբաթը և ճանապարհները ֆիրմայի հաշուով։ Վերադիր վճարի համար հաշվում է 2 կ. իւրաքանչիւր ռուբլուն, իսկ Սիբիր—կշռի զանազան համաձայն։ Պատուէրները կատարում ենք և առանց կանխավճարի։ Հասցէ՝ գրել՝ Фабрика Т-ва Суконно-Шерстяной Мануфактуры, г. Лодзь, № 122.

Ապրանքների լաւ յատկութեան համար ֆիրման պարգևատրվել է արտասահմանեան և ռուսական ցուցահանդէսների շքանշաններով։
(հ.) 363. 3—2

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՐԻԳԱՅՈՒՄ
1897 թ.
ПРОВОДНИКЪ РИГА ФАБРИЧН. ТОВАРИЩ. КЛЕЙМО
1888
Ամորկովկասեան ֆաբրիկային պահեստ Թիֆլիսում
Սօլոլակսկայա փող., № 4.
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ՝
ԼԻՆՕԼԷՈՒՄ մեծ քանակով, միագոյն և նկարներով.
ԱՍԲԷՍՏԻ ԿԱՐՏՕՆ.
ԱՍԲԷՍՏԻ և ՏԱԼԿԻ ՆԱԽՇԵՐ.
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
«ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ» ԼԻՆՕԼԷՈՒՄ միջանցուկ նկարներով, որոնք չեն ձևափոխվում մինչև լինօլէումի վերջնական մաշվելը։
ԼԻՆԿՐՈՒՍՏԱ (յաւիտենական պաստառներ) ընտիրք նկարներով՝ զարմանալի իրանց շքեղութեամբ և մեծ խնայողութեամբ։
ՀԱՏԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ աշխարհի ամենաշատ կրկնակօշիկների ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ
(№ 1) 25—15

Электропечатня Н. Г. Аганьянцъ
Полицейская 7.